

Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
JEANA RICHARDA DE LA TOURA,
predstavljeni 22. aprila 2021¹

Zadeva C-30/20

RH
proti
AB Volvo,
Volvo Group Trucks Central Europe GmbH,
Volvo Lastvagnar AB,
Volvo Group España SA

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Madrid (sodišče za gospodarske spore št. 2 v Madridu, Španija))

„Predhodno odločanje – Pravosodno sodelovanje v civilnih zadevah – Uredba (EU) št. 1215/2012 – Posebne pristojnosti – Člen 7, točka 2 – Pristojnost v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti – Kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka – Kraj nastanka škode – Zahtevak za povrnitev škode, povzročene s kartelnim sporazumom, za katerega je bilo ugotovljeno, da je v nasprotju s členom 101 PDEU in členom 53 Sporazuma o Evropskem gospodarskem prostoru – Neposredna določitev pristojnega sodišča – Kraj pridobitve blaga – Kraj sedeža – Možnost držav članic, da vzpostavijo koncentracijo pristojnosti“

I. Uvod

1. Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Juzgado de lo Mercantil nº 2 de Madrid (sodišče za gospodarske spore št. 2 v Madridu, Španija), se nanaša na razlago člena 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah.²
2. Ta predlog je bil vložen v okviru tožbe, ki jo je RH s sedežem v Cordobi (Španija) vložil za povrnitev škode, ki jo je utrpel zaradi kršitve člena 101 PDEU in člena 53 Sporazuma o evropskem gospodarskem prostoru z dne 2. maja 1992,³ proti štirim družbam skupine Volvo, od katerih imajo tri sedeže v drugih državah članicah, in ne v Kraljevini Španiji.
3. Zadeva je predložena Sodišču, da pojasni, ali člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 neposredno določa pristojno sodišče brez napotitve na notranje pravo držav članic.

¹ Jezik izvirnika: francoščina.

² UL 2012, L 351, str. 1.

³ UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 11, zvezek 52, str. 3; v nadaljevanju: Sporazum EGP.

4. Čeprav se zdi, da je odgovor na to vprašanje mogoče izpeljati iz nekaterih odločb Sodišča, natančneje iz novejših odločb v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti, pa je zlasti glede na pomisleke predložitvenega sodišča očitno, da ga je treba dopolniti glede treh drugih, tesno povezanih vidikov.

5. Cilja pravne varnosti in učinkovitosti zapletenega pravnega postopka za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, namreč upravičujeta, da se nacionalnim sodiščem dajo koristna pojasnila glede določitve krajevno pristojnega sodišča in soobstoja več naveznih okoliščin, upoštevanih v odločbah Sodišča. Ob tej priložnosti bo treba preučiti tudi vprašanje svobode držav članic, da ta pravdni postopek centralizirano obravnavajo pred specializiranimi sodišči, ki so ga nekatere od njih postavile v pisnih stališčih.

6. Tako bom predstavil razloge, iz katerih v bistvu menim:

- da člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 določa tako mednarodno pristojnost kot tudi nacionalno pristojnost sodišča, ki odloča o sporu;
- da je v okoliščinah zadeve v glavni stvari krajevno pristojno sodišče, na območju katerega je kraj pridobitve zadevnega blaga, in
- da se lahko države članice v okviru svoje organizacije sodstva odločijo za centralizirano obravnavo sporov na področju protikonkurenčnih ravnanj pred določenimi specializiranimi sodišči, če pri tem upoštevajo načeli enakovrednosti in učinkovitosti.

II. Uredba št. 1215/2012

7. V uvodnih izjavah 15, 16 in 34 Uredbe št. 1215/2012 je navedeno:

- „(15) Pravila o pristojnosti bi morala biti čim bolj predvidljiva in morajo temeljiti na načelu, da se pristojnost praviloma določa po stalnem prebivališču toženca. Pri tem bi morala taka pristojnost vedno obstajati, razen v nekaterih točno opredeljenih primerih, v katerih je zaradi predmeta spora ali avtonomije strank upravičena druga navezna okoliščina. Da bi postala skupna pravila preglednejša in da ne pride do kolizije pristojnosti, je treba stalno prebivališče pravne osebe opredeliti kot avtonomen koncept.
- (16) Poleg stalnega prebivališča toženca bi morala obstajati tudi alternativna podlaga pristojnosti, ki temelji na tesni povezavi med sodiščem in sporom ali ki pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja. Obstoj tesne povezave bi moral zagotoviti pravno varnost in preprečiti možnost, da bi bil toženec tožen pred sodiščem države članice, katerega pristojnosti razumno ni bilo mogoče predvideti. To je pomembno zlasti v sporih v zvezi z nepogodbenimi obveznostmi, ki izvirajo iz kršitev zasebnosti in osebnostnih pravic, vključno z obrekovanjem.

[...]

(34) Zagotoviti bi bilo treba kontinuiteto med [Konvencijo z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah,⁴ kakor je bila spremenjena z zaporednimi konvencijami o pristopu novih držav članic k tej konvenciji⁵], Uredbo [Sveta (ES) št. 44/2001 z dne 22. decembra 2000 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah⁶,] in to uredbo ter v ta namen predpisati prehodne določbe. To velja tudi za razlago [navedene] konvencije [...] in uredb, ki so jo nadomestile, s strani Sodišča Evropske unije.“

8. Člen 1(1) Uredbe št. 1215/2012, ki spada v poglavje I te uredbe, naslovljeno „Področje uporabe in opredelitve pojmov“, določa:

„Ta uredba se uporablja v civilnih in gospodarskih zadevah, ne glede na naravo sodišča. [...]“

9. Poglavje II te uredbe, naslovljeno „Pristojnost“, v oddelku 1 z naslovom „Splošne določbe“ vsebuje člene od 4 do 6.

10. Člen 4(1) navedene uredbe določa:

„Ob upoštevanju določb te uredbe so osebe s stalnim prebivališčem v državi članici ne glede na njihovo državljanstvo tožene pred sodišči te države članice.“

11. Člen 5(1) Uredbe št. 1215/2012 določa:

„Osebe s stalnim prebivališčem v državi članici so lahko tožene pred sodišči druge države članice samo na podlagi pravil iz oddelkov 2 do 7 tega poglavja.“

12. Oddelek 2 navedenega poglavja, naslovljen „Splošne določbe“, vsebuje člene od 7 do 9.

13. Člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 določa:

„Oseba s stalnim prebivališčem v državi članici je lahko tožena v drugi državi članici:

[...]

2. v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči kraja, kjer je prišlo ali kjer grozi škodni dogodek.“

14. Člen 26 navedene uredbe, ki je vključen v oddelek 7 poglavja II, naslovljen „Dogovor o pristojnosti“, v odstavku 1 določa:

„Poleg pristojnosti, ki izhaja iz drugih določb te uredbe, je pristojno tudi sodišče države članice, pred katerim se tožena stranka spusti v postopek. To pravilo pa ne velja, če se je spustil[a] v postopek, da bi ugovarjal[a] pristojnosti ali če je v skladu s členom 24 izključno pristojno drugo sodišče.“

⁴ UL 1972, L 299, str. 32.

⁵ V nadaljevanju: Bruseljska konvencija.

⁶ UL 2001, L 12, str. 1.

III. Dejansko stanje v sporu o glavni stvari in vprašanje za predhodno odločanje

15. Kot je razvidno iz spisa, ki ga ima na voljo Sodišče, je RH s sedežem v Cordobi med letoma 2004 in 2009 za svojo dejavnost cestnega prevoza pri pooblaščenem prodajalcu Volvo Group España, SA kupil pet tovornjakov. Lastništvo enega od tovornjakov je bilo leta 2008 s pogodbo o lizingu preneseno na RH.

16. Evropska komisija je 19. julija 2016 sprejela Sklep v zvezi s postopkom na podlagi člena 101 [PDEU] in člena 53 Sporazuma EGP (Zadeva AT 39824 – Tovornjaki) [C(2016) 4673 final], katerega povzetek je bil objavljen v *Uradnem listu Evropske unije* z dne 6. aprila 2017.⁷

17. Komisija je s tem sklepom ugotovila, da je od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011 obstajal kartelni sporazum 15 mednarodnih proizvajalcev tovornjakov, med katerimi so bili AB Volvo, Volvo Lastvagnar AB in Volvo Group Trucks Central Europe GmbH, glede dveh kategorij proizvodov, in sicer tovornjakov, težkih od 6 do 16 ton (srednjetežki tovornjaki), in tistih, ki so težji od 16 ton (težki tovornjaki), ne glede na to, ali gre za rigidne ali priklopne tovornjake.

18. Glede na navedeni sklep⁸ je „[k]ršitev [...] obsegala dogovarjanje glede cen in povišanj bruto cen za tovornjake v [Evropskem gospodarskem prostoru; v nadaljevanju: EGP]; dogovarjanje o časovnem okviru in prenosu stroškov za uvedbo tehnologij z nizkimi emisijami za srednjetežke in težke tovornjake v skladu s standardi Euro 3 do 6. Glavne uprave naslovnikov so bile do leta 2004 neposredno vključene v pogovore o cenah, povišanih cen in uvedbi novih emisijskih standardov. Najpozneje od avgusta 2002 dalje so pogovori potekali prek nemških hčerinskih družb, ki so v različnem obsegu poročale svojim glavnim upravam. Izmenjava je potekala na multilateralni in bilateralni ravni. Dogovori so vključevali sporazume in/ali usklajena ravnanja v zvezi z določanjem cen in povišanjem bruto cen za uskladitev bruto cen v EGP ter časovni okvir in prenos stroškov za uvedbo tehnologij z nizkimi emisijami v skladu s standardi Euro 3 do 6. Kršitev je obsegala celoten EGP in je trajala od 17. januarja 1997 do 18. januarja 2011.“

19. Komisija je posledično naložila globe vsem sodelujočim subjektom, vključno z družbami Volvo, Volvo Lastvagnar in Volvo Group Trucks Central Europe, razen subjektu, ki mu je bila priznana imuniteta.⁹

20. RH je vložil tožbo proti družbam Volvo, Volvo Lastvagnar in Volvo Group Trucks Central Europe ter španski hčerinski družbi teh matičnih družb, Volvo Group España (v nadaljevanju: družbe Volvo).

21. Navedene družbe so izpodbijale le mednarodno pristojnost¹⁰ predložitvenega sodišča. Sklicevale so se na člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 in sodno prakso Sodišča, iz katere naj bi izhajalo, da je tam navedeno merilo pristojnosti, to je „kraj[...] kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka“, pojem prava Unije in da gre za kraj vzročnega dogodka, v obravnavani zadevi kraj ustanovitve kartela proizvajalcev tovornjakov. Tega kraja naj ne bi bilo mogoče enačiti s krajem stalnega prebivališča tožeče stranke in naj bi bil zunaj Španije, v drugih državah članicah.

⁷ UL 2017, C 108, str. 6; v nadaljevanju: sklep o kartelu proizvajalcev tovornjakov.

⁸ Točke od 9 do 11.

⁹ Glej točko 15 sklepa o kartelu proizvajalcev tovornjakov. Po navedbah Komisije (<https://ec.europa.eu/competition/cartels/statistics/statistics.pdf>, str. 3) je bil leta 2019 skupni znesek teh glob najvišji med globami, določenimi od leta 1969.

¹⁰ Predložitveno sodišče je poudarilo, da tožene stranke niso izpodbijale njegove krajevne pristojnosti, zato je treba šteti, da velja tihi sporazum o njegovi pristojnosti na podlagi člena 56 Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000 (zakon o civilnem postopku 1/2000) z dne 7. januarja 2000 (BOE št. 7 z dne 8. januarja 2000, str. 575).

22. Predložitveno sodišče poudarja, da bi lahko bila v skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča mednarodna pristojnost španskega sodišča utemeljena glede na kraj, kjer je škoda nastala. Opozarja, da bi bil to v skladu s sodbo z dne 21. maja 2015, CDC Hydrogen Peroxide,¹¹ kraj sedeža oškodovane osebe. Dodaja, da je Sodišče v sodbi z dne 29. julija 2019, Tibor-Trans,¹² ki se je nanašala na tožbo, ki je bila na Madžarskem vložena proti drugemu članu istega kartela in je imela enak predmet kot ta, ki jo je vložil RF, odločilo, da „[k]adar je trg, prizadet s protikonkurenčnim ravnanjem, v državi članici, na ozemlju katere naj bi domnevno nastala škoda, je treba ugotoviti, da je kraj nastanka škode za uporabo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 v tej državi članici“.¹³

23. Predložitveno sodišče izraža pomisleke glede vprašanja, ali se ta sodna praksa nanaša na mednarodno pristojnost sodišč države članice, v kateri je bila povzročena škoda, ali pa neposredno določa tudi nacionalno krajevno pristojnost znotraj te države članice.

24. Pojasnjuje, da v skladu z ustaljeno sodno prakso Tribunal Supremo (vrhovno sodišče, Španija)¹⁴ pravilo, določeno v členu 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, ne ureja nacionalne krajevne pristojnosti. Ker ni posebnega nacionalnega pravila za določitev krajevne pristojnosti sodišča v tožbah na področju zasebnega konkurenčnega prava, so ustrezna pravila o pristojnosti pravila, ki se uporabljajo na področju nelojalne konkurence in so določena v členu 52(1), točka 12, Ley de Enjuiciamiento Civil 1/2000 (zakon o civilnem postopku 1/2000). Zato je pristojno sodišče sodišče v kraju, kjer je nastala škoda, in sicer v kraju nakupa vozila ali sklenitve pogodbe o lizingu.

25. Predložitveno sodišče meni, da bi bilo mogoče člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlagati enako, kot ga je Sodišče razlagalo v svoji sodni praksi glede sodne pristojnosti v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji. Sodišče naj bi v sodbah z dne 3. maja 2007, Color Drack,¹⁵ in z dne 9. julija 2009, Rehder,¹⁶ odločilo, da člen 5, točka 1(b), Uredbe št. 44/2001 neposredno določa pristojno sodišče brez napotitve na notranje pravo držav članic. V takem primeru bi bilo pristojno sodišče sodišče v kraju, kjer ima sedež oškodovanec kartelnega sporazuma.

26. V teh okoliščinah je Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (sodišče za gospodarske spore št. 2 v Madridu) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo to vprašanje:

„Ali je treba člen 7, točka 2, Uredbe [št. 1215/2012], ki določa, da je lahko oseba s stalnim prebivališčem v eni državi članici tožena v drugi državi članici: ‚v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti pred sodišči v kraju, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka‘, razlagati tako, da določa samo mednarodno pristojnost sodišč države članice, kjer je navedeni kraj, tako da se za konkretno določitev nacionalnega sodišča, ki je krajevno pristojno znotraj te države, uporabijo nacionalne procesne določbe, ali pa ga je treba razlagati kot mešano določbo, ki torej neposredno določa tako mednarodno pristojnost kot tudi nacionalno krajevno pristojnost, brez potrebe po uporabi nacionalne zakonodaje?“

¹¹ C-352/13, EU:C:2015:335, točki 52 in 53; v nadaljevanju: sodba CDC Hydrogen Peroxide.

¹² C-451/18, EU:C:2019:635; v nadaljevanju: sodba Tibor-Trans.

¹³ Sodba Tibor-Trans (točka 33).

¹⁴ Predložitveno sodišče navaja sklep Tribunal Supremo, Sala de lo Civil (vrhovno sodišče, civilni senat, Španija) št. 262/2018 z dne 26. februarja 2019 in enake novejšje odločbe, med drugim odločbi z dne 8. in 15. oktobra 2019. Tudi španska vlada navaja to odločbo št. 262/2018, pa tudi druge odločbe istega sodišča, in sicer odločbe št. 16/2019 z dne 7. maja 2019, št. 100/2019 z dne 9. julija 2019 in št. 266/2019 z dne 4. februarja 2020.

¹⁵ C-386/05, EU:C:2007:262.

¹⁶ C-204/08, EU:C:2009:439.

27. Pisna stališča so Sodišču predložile družbe Volvo, španska, francoska in nizozemska vlada ter Evropska komisija.

28. Obravnava, ki je bila prvotno določena za 17. december 2020, je bila zaradi zdravstvene krize preklicana, vprašanje, ki je bilo postavljeno za ustni odgovor, pa je bilo preoblikovano v vprašanje za pisni odgovor in dopolnjeno z drugimi vprašanji. Družbe Volvo, španska vlada in Komisija so na ta vprašanja odgovorile v določenih rokih.

IV. Analiza

A. Dopustnost

29. Družbe Volvo so predlagale, naj se predlog razglasi za nedopusten, ker je odgovor na vprašanje predložitvenega sodišča jasen.

30. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča je v okviru sodelovanja med Sodiščem in nacionalnimi sodišči, ki ga določa člen 267 PDEU, prvič, le nacionalno sodišče, ki odloča o sporu in ki mora prevzeti odgovornost za sodno odločitev, ki se sprejme, pristojno, da ob upoštevanju posebnosti zadeve presodi potrebo po izdaji predhodne odločbe, da bi lahko izdalo sodbo, in tudi upoštevnost vprašanj, ki jih predloži Sodišču. Zato je Sodišče, kadar se postavljena vprašanja nanašajo na razlago prava Unije, načeloma dolžno odločati. Drugič, v skladu z ustaljeno sodno prakso za vprašanja v zvezi z razlago prava Unije, ki jih nacionalna sodišča postavijo v pravnem in dejanskem okviru, ki so ga pristojna opredeliti sama in katerega pravilnosti Sodišče ne preizkuša, velja domneva upoštevnosti, razen če niso povezana s sporom v glavni stvari.¹⁷

31. Predložitveno sodišče je v obravnavanem primeru navedlo prav razloge za pomisleke, ki jih ima glede svoje krajevne pristojnosti in ki utemeljujejo njegov predlog za sprejetje predhodne odločbe. Ti razlogi izhajajo iz neobstoja izrecne odločitve Sodišča v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti glede obsega člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 in iz ustaljene sodne prakse Tribunal Supremo (vrhovno sodišče), v skladu s katero naj ta določba ne bi izključevala uporabe nacionalnih pravil o pristojnosti.

32. Menim, da je v teh okoliščinah vprašanje, ki ga je postavilo predložitveno sodišče, dopustno.

B. Vsebinska presoja

33. Predložitveno sodišče želi z vprašanjem izvedeti, ali je treba člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti ne ureja samo mednarodne pristojnosti sodišč države članice, v kateri je navezna okoliščina iz te določbe, ampak tudi krajevno pristojnost sodišč te države.

¹⁷ Glej zlasti sodbi z dne 14. februarja 2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, točki 47 in 48), in z dne 9. julija 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534, točka 19; v nadaljevanju: sodba Verein für Konsumenteninformation).

1. Uvodne ugotovitve

34. Predložitveno sodišče je v podporo predlogu za sprejetje predhodne odločbe upravičeno opozorilo, da je Sodišče v enakem dejanskem okviru, kot je ta v zadevi v glavni stvari, in sicer kartel proizvajalcev tovornjakov, v sodbi Tibor-Trans odločilo o vprašanju pristojnosti sodišča, ki odloča o tožbi za povrnitev škode, povzročene s kršitvijo konkurenčnega prava. Poudarilo je tudi, da se odgovor Sodišča v tej sodbi ne nanaša izrecno na „mešano“ naravo pravila o pristojnosti iz člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, v nasprotju z odločbami, izdanimi v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji, in sicer sodbah z dne 3. maja 2007, Color Drack,¹⁸ in z dne 9. julija 2009, Rehder¹⁹.

35. Po eni strani ugotavljam, da to novo vprašanje ni osamljeno.²⁰ Zdi se torej, da nacionalna sodišča pričakujejo natančnejšo razlago določb Uredbe št. 1215/2012. Po drugi strani menim, da je treba predložitvenemu sodišču odgovoriti z vidika sodbe Verein für Konsumenteninformation in sodbe z dne 24. novembra 2020, Wikingerhof,²¹ ki sta bili izdani po tem, ko je bila obravnavana zadeva predložena Sodišču.

36. Zato se bom v svoji analizi najprej posvetil vprašanju, postavljenem v zvezi s področjem uporabe pravila o pristojnosti iz člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012. Nato bom predstavil ugotovitve, katerih namen je pojasniti merila za določitev krajevno pristojnega sodišča. Nazadnje bom preučil predlog francoske vlade in Komisije v zvezi z možnostjo držav članic, da se odločijo za praktično ureditev sodišč, v okviru katere se obravnava nekaterih pravnih postopkov centralizira pred specializiranimi sodišči.

37. Za preučitev vseh točk naj spomnim, da Uredba št. 1215/2012 razveljavlja in nadomešča Uredbo št. 44/2001, ta pa je nadomestila Bruseljsko konvencijo, zato razlaga Sodišča v zvezi z določbami teh zadnjenavedenih pravnih instrumentov velja tudi za Uredbo št. 1215/2012, kadar je te določbe mogoče opredeliti kot „enakovredne“. ²² To po eni strani velja za člen 5, točka 3, te konvencije in Uredbe št. 44/2001 ter po drugi strani za člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012. ²³

2. Določitev mednarodne in nacionalne pristojnosti sodišč

38. Menim, da je mogoče pomisleke predložitvenega sodišča glede predmeta člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 zlahka odpraviti, odkar je bila izdana sodba Wikingerhof. Sodišče je ugotovilo, da je „sodišče, ki je pristojno na podlagi člena 7, točka 2, [te uredbe], in sicer [...] sodišče trga, na katerega vpliva zatrjevano protikonkurenčno ravnanje, [...] najprimernejše za odločanje“. ²⁴

¹⁸ C-386/05, EU:C:2007:262.

¹⁹ C-204/08, EU:C:2009:439.

²⁰ Glej zlasti zadevo Allianz Elementar Versicherung (C-652/20), v kateri postopek pred Sodiščem še poteka.

²¹ C-59/19, EU:C:2020:950; v nadaljevanju: sodba Wikingerhof.

²² Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 22 in navedena sodna praksa).

²³ Glej sodbo Wikingerhof (točka 20 in navedena sodna praksa). Prav tako je koristno pojasniti, da člen 4 in člen 7, točka 1, Uredbe št. 1215/2012 ustrezata členu 2 oziroma členu 5, točka 1, Uredbe št. 44/2001.

²⁴ Glej sodbo Wikingerhof (točka 37 in navedena sodna praksa). Moj poudarek. V tem smislu je treba poudariti razliko v besedilu glede na sodbo Tibor-Trans, na katero se je sklicevalo predložitveno sodišče. Točka 34 te sodbe vsebuje navedbi „sodišča države članice, v kateri je prizadeti trg“ in „sodišča kraja, kjer so ravnanja [gospodarskega subjekta] izkrivila pravila zdrave konkurence“, ki izhajata iz sodbe z dne 5. julija 2018, flyLAL-Lithuanian Airlines (C-27/17, EU:C:2018:533, točka 40; v nadaljevanju: sodba flyLAL-Lithuanian Airlines), ki je v njej navedena.

39. Zato tako kot vse stranke in zainteresirani subjekti, ki so pri Sodišču predložili pisna stališča, ter generalni pravobranilci, ki so se o tem vprašanju posredno izrekli v okviru predhodnih zadev,²⁵ menim, da je mogoče izrecno ugotoviti, da je predmet člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 urejati pristojnost sodišč ne samo med državami članicami, ampak tudi na nacionalni ravni, pri čemer druga postopkovna vprašanja še vedno ureja pravo države članice, v kateri je sodišče, ki odloča o sporu.²⁶

40. Tako lahko po eni strani zadostuje poudariti, da tako kot v sodbi z dne 9. julija 2009, Rehder,²⁷ izdani v zadevi v zvezi s pogodbenimi razmerji, kar se tiče določb Uredbe št. 44/2001, ugotovitve, ki so enake tistim, na katere se je Sodišče oprlo pri razlagi, ki jo je dalo v sodbi z dne 3. maja 2007, Color Drack,²⁸ veljajo glede enakovrednih pravil o posebni pristojnosti v Uredbi št. 1215/2012, saj imajo v sistemu te uredbe enako zgodovino nastajanja, cilj in položaj. Po drugi strani je Sodišče iz teh razlogov enako razlagalo pravila o pristojnosti na področju preživninskih zahtevkov.

41. Vendar se mi za boljše razumevanje celotne vsebine določb Uredbe št. 1215/2012 zdi smiselno podrobno predstaviti elemente, koristne za razlago člena 7, točka 2, te uredbe ob upoštevanju ne samo njenega besedila, ampak tudi sistema, ki ga vzpostavlja, in ciljev, ki jim sledi.²⁹

42. Prvič, glede člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 je treba izhajati iz njegove primerjave s členom 4(1) te uredbe. Ta člen se nanaša na „sodišča“ države članice, pred katerimi so tožene osebe, ki imajo v tej državi članici stalno prebivališče. Ta splošni izraz določa pristojnost sodišč države članice, obravnavanih skupaj.³⁰ Določitev krajevno pristojnega sodišča torej urejajo nacionalna pravila.

43. Nasprotno pa je v členu 7 Uredbe št. 1215/2012, razen v točki 6, zakonodajalec Unije uporabil izraz „pred sodišči, v kraju“³¹ ali „pred sodišči“, ker gre za možnost, ki jo ima tožeča stranka ob upoštevanju konkretnega kraja kot izjemo od pravila splošne pristojnosti³² glede na predmet zahtevka. Tako je v zadevah v zvezi z delikti ali kvazidelikti merilo iz člena 7, točka 2, te uredbe merilo „kraja, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka“. Člen 7, točka 1(a), navedene uredbe prav tako določa, da je lahko v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji oseba tožena „pred sodiščem v kraju izpolnitve zadevne obveznosti“.

²⁵ Glej zlasti sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Melzer (C-228/11, EU:C:2012:766, točka 34) ter generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, točka 74) in tudi v zadevi Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, točka 18).

²⁶ Glej v tem smislu tudi Thode, R., „Art. 7 [Besondere Gerichtsstände]“, *Beck'scher Online-Kommentar ZPO, Brüssel Ia-VO*, C. H. Beck, München, 2020, točka 6.

²⁷ C-204/08, EU:C:2009:439, točka 36.

²⁸ C-386/05, EU:C:2007:262.

²⁹ Glej sodbo Wikingerhof (točka 25, prvi stavek, in navedena sodna praksa).

³⁰ Glej tudi na področju izključne pristojnosti sodbo z dne 28. aprila 2009, Apostolides (C-420/07, EU:C:2009:271, točki 48 in 50). Tako je Sodišče odločilo, da člen 22 Uredbe št. 44/2001, enakovreden členu 24 Uredbe št. 1215/2012, ki vsebuje taksativen in izčrpen seznam izključno mednarodno sodno pristojnih sodišč držav članic, le določa države članice, katerih sodišča so pristojna *ratione materiae*, ne razdeljuje pa pristojnosti znotraj zadevne države članice in da je naloga vsake države članice, da določi svojo organizacijo sodstva. Sodišče je pojasnilo, da se pravilo *forum rei sitae*, določeno v členu 22, točka 1, Uredbe št. 44/2001, nanaša na mednarodno sodno pristojnost držav članic in ne na njihovo notranjo sodno pristojnost.

³¹ Glej v zvezi s tem Gaudemet-Tallon, H., in Ancel, M.-E., *Compétence et exécution des jugements en Europe, Règlements 44/2001 et 1215/2012, Conventions de Bruxelles (1968) et de Lugano (1998 et 2007)*, 6. izdaja, Librairie générale de droit et de jurisprudence, zbirka „Droit des affaires“, Pariz, 2018, točka 180, str. 246 in 247. Glej za primerjavo še druge določbe Uredbe št. 1215/2012, ki se nanašajo na sodišče v kraju, in sicer člen 11(1)(b) in člen 12 v zadevah v zvezi z zavarovanji, člen 18(1) v zadevah v zvezi s pogodbami, ki jih sklene potrošnik, in tudi člen 21(1)(b) v zadevah v zvezi z individualnimi pogodbami o zaposlitvi.

³² Moj poudarek.

44. Drugič, opozoriti je treba, da gre pri sistemu, vzpostavljenim z Uredbo št. 1215/2012, ki tožeči stranki omogoča, da se sklicuje na eno od pravil o posebni pristojnosti iz navedene uredbe, za odstopanje,³³ saj je omejen le na določene zadeve oziroma je namenjen varstvu šibkejše stranke.

45. Tretjič, poudariti je treba, da je oblikovanje teh pravil o posebni pristojnosti utemeljeno, kot je navedeno v uvodni izjavi 16 Uredbe št. 1215/2012, s ciljem zakonodajalca, da dovoli izbiro sodišča države članice glede na kraj, s katerim ima spor najtesnejšo zvezo, in s prizadevanji, da se pripomore k pravilnemu delovanju pravosodja.³⁴ Sodišče je ta načela vedno upoštevalo pri razlagi pravil o posebni pristojnosti, da bi se priznale ustrezne navezne okoliščine za poenotenje kolizijskih pravil glede pristojnosti³⁵ in določitev sodišča, ki je najprimernejše za odločanje.

46. To analizo potrjuje poročilo P. Jenarda o Bruseljski konvenciji,³⁶ katerega analiza je potrjena v poročilu P. Schlosserja o Konvenciji o pristopu Kraljevine Danske, Irske in Združenega kraljestva Velika Britanija in Severna Irska k Bruseljski konvenciji ter protokolu o njeni razlagi s strani Sodišča.³⁷

47. V teh okoliščinah, in kot bi se lahko sklepalo že na podlagi obrazložitve prejšnjih sodb Sodišča tako v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji³⁸ kot v zadevah v zvezi s preživninskimi obveznostmi,³⁹ ni dvoma, da člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 glede na cilje te uredbe neposredno določa pristojno sodišče.⁴⁰

48. Ker tak odgovor sodišču države članice, ki odloča o sporu na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, nalaga, da ne uporabi notranjega prava o krajevni pristojnosti, menim, da bi ga bilo koristno dopolniti s pojasnili o kraju nastanka domnevne škode⁴¹ in o konkretni določitvi posebno pristojnega sodišča, še zlasti zaradi razvoja sodne prakse Sodišča na področju pristojnosti v primeru kršitve konkurenčnega prava.

3. Določitev kraja nastanka domnevne škode in pristojnega sodišča

49. Predložitveno sodišče se je v obrazložitvi predloga za sprejetje predhodne odločbe sklicevalo na sodbi CDC Hydrogen Peroxide⁴² in Tibor-Trans, ki se nanašata na določitev sodišča, pristojnega za odločanje o tožbah za povrnitev škode, povzročene s kartelnimi sporazumi, ki jih

³³ Glej sodbo z dne 14. februarja 2019, Milivojević (C-630/17, EU:C:2019:123, točka 81), in sodbo Wikingerhof (točki 26 in 27).

³⁴ Glej kot pregled ustaljene sodne prakse Sodišča v zvezi s pristojnostjo v zadevah v zvezi s delikti ali kvazidelikti sodbi Verein für Konsumenteninformation (točka 38) in Wikingerhof (točka 28 in navedena sodna praksa).

³⁵ Glej sodbo z dne 3. maja 2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, točka 30).

³⁶ Poročilo o konvenciji z dne 27. septembra 1968 o pristojnosti in izvrševanju odločb v civilnih in gospodarskih zadevah (UL 1979, C 59, str. 1), zlasti stran 22.

³⁷ UL 1979, C 59, str. 71, predvsem str. 98, točka 81(bb).

³⁸ Glej v zvezi s členom 7, točka 1(b), druga alineja, Uredbe št. 1215/2012 sodbo z dne 15. junija 2017, Kareda (C-249/16, EU:C:2017:472, točka 46).

³⁹ Glej sodbo z dne 18. decembra 2014, (C-400/13 in C-408/13, EU:C:2014:2461, točka 30 in navedena sodna praksa; v nadaljevanju: sodba Sanders in Huber).

⁴⁰ Glej v zvezi s tem pojasnila v sodbi CDC Hydrogen Peroxide (točka 55).

⁴¹ Sodišče je v svoji sodni praksi v zvezi s pojmom „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ odločilo, da se nanaša tako na kraj nastanka škode kot na kraj vzročnega dogodka, zaradi katerega je ta škoda nastala, tako da je lahko tožena stranka po izbiri tožeče stranke tožena pred sodiščem enega ali drugega kraja (glej sodbo Verein für Konsumenteninformation, točka 23 in navedena sodna praksa), kar predpostavlja, da se ta kraja ne ujemata (glej med drugim sodbo z dne 30. novembra 1976, Bier, 21/76, EU:C:1976:166, točki 24 in 25).

⁴² Za podrobno predstavitev te zadeve glej točki 100 in 101 teh sklepnih predlogov.

je Komisija sankcionirala,⁴³ ne da bi razlikovalo med njima, čeprav je Sodišče upoštevalo dva različna kraja nastanka škode in je bilo treba zaradi dejanskih okoliščin postopka v glavni stvari narediti primerjavo z drugo sodbo.

50. Zato menim, da ima Sodišče tako priložnost, da nacionalnim sodiščem zagotovi vsa koristna pojasnila o obsegu sodbe Tibor-Trans z vidika sodb Verein für Konsumenteninformation in Wikingerhof, ki ju je Sodišče izdalo po vložitvi predloga za sprejetje predhodne odločbe. Sodišče bi moralo tudi pojasniti, ali je mogoče uporabiti več meril za pristojnost, da se uresniči cilj, ki upravičuje njihov obstoj, in sicer dajanje prednosti bližini s sporom.

a) Sodba Tibor-Trans

51. Čeprav je bila sodba Tibor-Trans izdana v skoraj enakem okviru, kot je ta v sporu v glavni stvari, pa je treba njeno analizo pojasniti z več vidikov.

52. Prvič, kot v postopku v glavni stvari je predložitevno sodišče tudi v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Tibor-Trans, odločalo o tožbi za povrnitev škode v obliki povečanih stroškov, plačanih zaradi umetno zvišanih cen tovornjakov, ki so jih povzročila enaka protikonkurenčna ravnanja.

53. Čeprav se je v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Tibor-Trans, tožeča družba odločila vložiti tožbo samo proti enemu udeležencu zadevnega kartelnega sporazuma, pri katerem se ni oskrbovala,⁴⁴ pa je RH – med drugimi družbami, odgovornimi za zadevni sporazum – vložil tožbo proti več družbam s sedežem zunaj Španije, od katerih pa tovornjakov, ki jih izdelujejo, ni kupoval neposredno. Poleg tega je RH vložil tožbo proti španski hčerinski družbi teh družb,⁴⁵ katere del je španski pooblaščen prodajalec avtomobilov, pri katerem se je oskrboval, kot je razvidno iz dokumentov iz spisa.⁴⁶

54. Drugič, predložitevno sodišče je imelo v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Tibor-Trans, pomisleke glede uporabe – po analogiji – sodb CDC Hydrogen Peroxide, v kateri je Sodišče kot pristojno sodišče opredelilo sodišče v kraju sedeža tožeče družbe, in sicer zaradi neobstoja neposrednega pogodbenega razmerja med strankami in obveznosti, da se ne upošteva pravilo o pristojnosti, s katerim se daje prednost *forum actoris*.⁴⁷

55. Sodišče je odločilo, da je treba „člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da se v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s kršitvijo na podlagi člena 101 PDEU, ki je med drugim posledica tajnih dogovorov o določitvi cen in zvišanju bruto cen tovornjakov, kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“, v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, nanaša na kraj trga, ki

⁴³ Glej točko 22 teh sklepnih predlogov.

⁴⁴ Glej sodbo Tibor-Trans (točka 36).

⁴⁵ Poudarjam, da se pomisleki predložitvenega sodišča ne nanašajo na odločitev o vložitvi tožbe proti španski hčerinski družbi. Naj v zvezi s tem podobno kot španska vlada navedem, da bo Sodišče kmalu obravnavalo (zadeva Sumal (C-882/19)) vprašanje, ali lahko v okviru zasebnih tožb za povrnitev škode, ki je oškodovancu nastala zaradi protikonkurenčnega ravnanja, ki ga je ugotovila Komisija, v obravnavanem primeru v sklepu o kartelu proizvajalcev tovornjakov, ta oškodovanec zahteva povrnitev te škode ne od matične družbe, ki je posebej navedena v sklepu Komisije, ampak od hčerinskih družb, ki so del iste skupine družb, na podlagi teorije obstoja gospodarske enote v konkurenčnem pravu (glej sklepe predloge generalnega pravobranilca G. Pitruzzelle v zadevi Sumal (C-882/19, EU:C:2021:293)).

⁴⁶ Iz spisa, ki ga ima Sodišče, ni razvidno, da so tako kot v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Tibor-Trans (glej točko 30), španski pooblaščen prodajalci zvišanje cen prenesli na končne kupce. Neobstoj postopka, ki bi ga začeli neposredni kupci ali bi bil začel proti njim, kaže na enotnost ravnanj.

⁴⁷ Glej sodbo Tibor-Trans (točka 19).

je bil s to kršitvijo prizadet, in sicer kraj, kjer so bile cene na trgu izkrivljene in na katerem naj bi oškodovancu nastala ta škoda, tudi če je tožba vložena zoper udeleženca zadevnega omejevalnega sporazuma, s katerim ta oškodovanec ni v pogodbenem razmerju“.⁴⁸

56. Sodišče je v zvezi z določitvijo škode poudarilo, da je „škoda, zatrjevana v postopku v glavni stvari, [...] v glavnem posledica povečanih stroškov, nastalih zaradi umetno zvišanih cen, zaradi česar je očitno neposredna posledica kršitve člena 101 PDEU in torej pomeni neposredno škodo, ki načeloma omogoča utemeljiti pristojnost sodišč države članice, na ozemlju katere je nastala“.⁴⁹

57. V zvezi s krajem nastanka škode, ki jo je oškodovanec neposredno utrpel, je Sodišče odločilo, da „[k]adar je trg, prizadet s protikonkurenčnim ravnanjem, v državi članici, na ozemlju katere naj bi domnevno nastala škoda, je treba ugotoviti, da je kraj nastanka škode za uporabo člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 v tej državi članici“.⁵⁰

58. Sodišče je v utemeljitev te odločitve citiralo točko 40 sodbe flyLAL-Lithuanian Airlines. Zato po eni strani poudarjam, da je Sodišče v zadevi o kartelnem sporazumu o cenah, ki je bil iste vrste in sankcioniran pod istimi pogoji kot tisti, na katerem je temeljila odškodninska tožba v sodbi CDC Hydrogen Peroxide,⁵¹ razširilo rešitev, ki jo je uporabilo v zadevi, v kateri je zlorabo prevladujočega položaja ugotovil nacionalni urad za varstvo konkurence in v kateri se je zatrjevalo, da gre za protikonkurenčni sporazum.⁵² Po drugi strani ta rešitev temelji na ujemanju dveh elementov, in sicer kraja prizadetega trga in kraja domnevnega nastanka škode.⁵³

59. Splošneje, v sodbi Tibor-Trans še številni drugi sklici na sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines kažejo razvoj sodne prakse Sodišča za uskladitev naveznih okoliščin s krajem nastanka škode, ki jo je oškodovanec neposredno utrpel, pa naj gre za povečane stroške pri nakupu⁵⁴ ali izpad prodaje⁵⁵, ne da bi se razlikovalo, ali so bila protikonkurenčna ravnanja ugotovljena s predhodno odločbo organa ali ne.⁵⁶

60. Ta usmeritev sodne prakse, ki podpira sklicevanje na trg, na katerega so vplivala protikonkurenčna ravnanja, zaradi katerih se zahteva povračilo škode pred sodiščem, je bila pred kratkim potrjena v sodbi Wikingerhof, v kateri je Sodišče odločilo, da tožba, s katero se zahteva prenehanje nekaterih dejanj, ki se izvajajo v okviru pogodbenega razmerja med tožečo in toženo stranko, pri čemer ta tožba temelji na trditvi o zlorabi prevladujočega položaja zadnjenavedene stranke, s čimer se krši konkurenčno pravo, spada med zadeve v zvezi z delikti ali kvazidelikti v smislu člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012.⁵⁷

⁴⁸ Sodba Tibor-Trans (točka 37).

⁴⁹ Sodba Tibor-Trans (točka 31).

⁵⁰ Sodba Tibor-Trans (točka 33).

⁵¹ Glej sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točka 10).

⁵² Glej sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (točki 20 in 34).

⁵³ Glej o vplivu neobstoja ujemanja točko 95 teh sklepnih predlogov.

⁵⁴ Glej sodbi CDC Hydrogen Peroxide (točka 52) in Tibor-Trans (točka 26).

⁵⁵ Glej sodbo flyLAL-Lithuanian Airlines (točka 36).

⁵⁶ Glede pravice vsakogar, ki meni, da je oškodovan zaradi kršitve pravil konkurenčnega prava, da zahteva odškodnino za povzročeno škodo, ki ni odvisna od tega, da organ, pristojen za konkurenco, predhodno ugotovi tako kršitev, glej točko 67 in opombo 68 teh sklepnih predlogov. Glej tudi uvodne izjave 3, 12 in 13 Direktive 2014/104/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 26. novembra 2014 o nekaterih pravilih, ki urejajo odškodninske tožbe po nacionalnem pravu za kršitve določb konkurenčnega prava držav članic in Evropske unije (UL 2014, L 349, str. 1).

⁵⁷ Glej sodbo Wikingerhof (točki 36 in 38).

61. Sodišče je menilo, da je v okoliščinah zadeve iz postopka v glavni stvari „[s]odišče, ki je pristojno na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, to je [...] sodišče trga, na katerega vpliva zatrjevano protikonkurenčno ravnanje, [...] najprimernejše za odločanje o vprašanju utemeljenosti tega zatrjevanja, in sicer zlasti z *vidika zbiranja in ocenjevanja dokazov, ki so v zvezi s tem upoštevni*“.⁵⁸

62. Naj po eni strani opozorim, da je Sodišče v sodbi Wikingerhof pripisalo poseben pomen tej podrobni določitvi kraja, kjer je prišlo ali lahko pride do škodnega dogodka, ker mu je bilo postavljeno vprašanje o uporabi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 glede na opredelitev zahtevkov tožeče stranke,⁵⁹ in ne o določitvi enega od meril pristojnosti na podlagi tega člena.⁶⁰

63. Po drugi strani se mi zdi, da je treba ugotovitve izpeljati iz sklicevanj v točki 37 sodbe Wikingerhof na sodbi Tibor-Trans in Verein für Konsumenteninformation, da bi se po analogiji utemeljila odločitev Sodišča glede sodne pristojnosti.

b) Utemeljitev izbire kraja prizadetega trga za določitev kraja nastanka škode

64. Sodišče je v točki 34 sodbe Tibor-Trans, na katero napotuje sodba Wikingerhof,⁶¹ ki jo je treba razlagati v povezavi s točkama 33 in 35 prvonavedene sodbe, menilo, da izbira *kraja, je prizadeti trg*, na katerem oškodovanec zatrjuje, da je utrpel škodo, izhaja iz potrebe, da se poišče sodišče, ki je najprimernejše za preučitev odškodninskih tožb v povezavi z dejanjem, s katerim se omejuje konkurenca, *zagotovi predvidljivost takega pravila* za zadevni gospodarski subjekt in *izpolnijo zahteve glede skladnosti s pravom, ki se uporablja* za take odškodninske tožbe.⁶²

65. Sodišče je v točki 38 sodbe Verein für Konsumenteninformation, na katero prav tako napotuje sodba Wikingerhof,⁶³ razlago, na podlagi katere je kot *kraj nastanka škode določilo kraj, kjer je bilo navedeno vozilo kupljeno*,⁶⁴ utemeljilo s tem, da je „tudi v skladu s ciljema bližine in učinkovitega izvajanja sodne oblasti iz uvodne izjave 16 Uredbe št. 1215/2012, ker bo nacionalno sodišče za *določitev vrednosti nastale škode morda moralo oceniti tržne razmere v državi članici, na ozemlju katere je bilo navedeno vozilo kupljeno*. Sodišča zadnjenavedene države članice pa imajo najverjetneje *najlažji dostop do dokazov, potrebnih za izvedbo teh ocen*.“⁶⁵

66. Menim, da v teh treh sodbah razvoj utemeljitve navezne okoliščine, ki jo je uporabilo Sodišče, razkriva konkretno upoštevanje posebne razsežnosti spora na področju konkurence. V primeru nezakonitih ravnanj, ki vplivajo na gospodarski trg, namreč olajšan dostop do dokazov, potrebnih za oceno pogojev tega trga in posledic takih ravnanj, prispeva k učinkoviti organizaciji postopka.⁶⁶

⁵⁸ Sodba Wikingerhof (točka 37). Moj poudarek.

⁵⁹ Glej sodbo Wikingerhof (točke od 33 do 35).

⁶⁰ V zvezi s tem glej sklepne predloge generalnega pravobranilca H. Saugmandsgaarda Øeja v zadevi Wikingerhof (C-59/19, EU:C:2020:688, opomba 20).

⁶¹ V točki 34 sodbe Tibor-Trans je delno povzeta točka 40 sodbe flyLAL-Lithuanian Airlines.

⁶² V točki 35 sodbe Tibor-Trans sta navedena uvodna izjava 7 in člen 6(3)(a) Uredbe (ES) št. 864/2007 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. julija 2007 o pravu, ki se uporablja za nepogodbene obveznosti (Rim II) (UL 2007, L 199, str. 40). Ta člen, ki se uporablja od 11. januarja 2009, določa, da je pravo, ki se uporablja za odškodninske tožbe, vložene zaradi omejevanja konkurence, pravo države, na trgu katere ima, ali bi lahko imela, taka omejitev učinek.

⁶³ V tej točki je sklicevanje na točko 34 sodbe Tibor-Trans.

⁶⁴ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 35).

⁶⁵ Moj poudarek.

⁶⁶ Glej sodbi CDC Hydrogen Peroxide (točka 53) in flyLAL-Lithuanian Airlines (točka 27 in navedena sodna praksa v zadevah v zvezi z deliktno odgovornostjo).

Gre torej za odločilni dejavnik glede izbire sodišča, ki je najprimernejše za zagotavljanje spoštovanja pravil zdrave konkurence, kar vključuje sankcioniranje vsake njene kršitve in zagotavljanje učinkovitosti pravice do varstva oškodovanca.

67. Tako je treba sodno prakso Sodišča, potrjeno na podlagi takih pragmatičnih dokaznih ugotovitev, umestiti v okvir, katerega pomen je bil nedavno poudarjen.⁶⁷ Izoblikovana sodna praksa Sodišča namreč še naprej prispeva k izvajanju konkurenčnega prava in zlasti zasebne faze uporabe člena 101 PDEU,⁶⁸ ker spodbuja razvoj in uveljavitev odškodninskih tožb, začeti pred nacionalnimi sodišči.⁶⁹ V zvezi s tem je treba poudariti, da je Sodišče tem sodiščem naložilo varstvo tega prava, s katerim se krepi operativnost pravil Unije o konkurenci.⁷⁰ Poleg tega je Sodišče pojasnilo, da so odškodninske tožbe zaradi kršitve pravil Unije o konkurenci, vložene pri nacionalnih sodiščih, sestavni del sistema izvajanja teh pravil, katerega namen je sankcioniranje protikonkurenčnih ravnanj podjetij in odvracanje podjetij od takih ravnanj.⁷¹

68. Nazadnje, dodatno ukrepanje organov za varstvo konkurence v državah članicah in nacionalnih sodišč je bilo potrjeno v Uredbi Sveta (ES) št. 1/2003 z dne 16. decembra 2002 o izvajanju pravil konkurence iz členov 81 in 82 Pogodbe.⁷² Poleg tega so bila za ureditev odškodninskih tožb zaradi kršitev določb konkurenčnega prava držav članic in Unije z Direktivo 2014/104 določena nova postopkovna in materialna pravila, ki so morala biti v vseh državah članicah prenesena najpozneje 27. decembra 2016.⁷³

69. Vendar čeprav je namen teh predpisov oškodovanim družbam v celoti povrniti škodo z določitvijo zlasti dokaznih pravil, namenjenih odpravi velikih težav, ki jih pomenijo pogoji za uveljavljanje odgovornosti pri sporih za povračilo škode v konkurenčnem pravu, navedeni predpisi ne vsebujejo posebnih določb na področju pristojnosti.

⁶⁷ Glej poročilo o izvajanju Direktive 2014/104 (SWD(2020) 338 final), na voljo na naslednjem spletnem naslovu: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/report_on_damages_directive_implementation_en.pdf, ter predstavitev poročila A. Ronzana z naslovom „Dommages: La Commission européenne publie un rapport transitoire sur l'évaluation de la directive ‚dommages‘ et de sa transposition par les États membres (directive 2014/104/UE) Concurrences, Institut de droit de la concurrence, Pariz, 2021, št. 1, in sporočilo Komisije za javnost: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/fr/ip_20_2413.

⁶⁸ Sodišče je odločilo, da bi bila polno učinkovanje člena 101 PDEU in zlasti neposredni učinek v tem odstavku 1 tega člena vsebovane prepovedi ogrožena, če ne bi mogla vsaka oseba zahtevati nadomestila za škodo, ki ji je nastala zaradi pogodbe ali ravnanja, ki bi lahko omejila ali izkrivila konkurenco (sodba z dne 20. septembra 2001, Courage in Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, točka 26)), če obstaja vzročna zveza med navedeno škodo in omejevalnim sporazumom ali ravnanjem, ki je prepovedano s členom 101 PDEU (sodba z dne 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions in drugi (C-724/17, EU:C:2019:204, točki 25 in 26 ter navedena sodna praksa)).

⁶⁹ Glej poročilo Komisije, navedeno v opombi 67 teh sklepnih predlogov, v katerem ugotavlja, da se je število zasebnih tožb pred nacionalnimi sodišči za povračilo škode zaradi kršitev konkurenčnih pravil po sprejetju Direktive 2014/104 povečalo s približno 50 zadev v začetku leta 2014 na 239 v letu 2019. Glej tudi Wurmnest, W., „Forum Shopping bei Kartellschadensersatzklagen und die Kartellschadensersatzrichtlinie“, *Neue Zeitschrift für Kartellrecht*, št. 2, C. H. Beck, München, 2017, poglavje III, točka 2(c), in opomba 64.

⁷⁰ Glej sodbi z dne 30. januarja 1974, BRT in Société belge des auteurs, compositeurs et éditeurs (127/73, EU:C:1974:6, točki 15 in 16), in z dne 20. septembra 2001, Courage in Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, točka 25).

⁷¹ Glej sodbo z dne 14. marca 2019, Skanska Industrial Solutions in drugi (C-724/17, EU:C:2019:204, točka 45), in, po analogiji, sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, točka 56).

⁷² UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 8, zvezek 2, str. 205. Glej uvodno izjavo 7 in člen 6 navedene uredbe. V zvezi s posodobitvijo pravil in postopkov o uporabi členov 101 in 102 PDEU, ki je bila izvedena z Uredbo št. 1/2003, glej tudi sklepe predloge generalnega pravobranilca G. Pitruzzelle v zadevi Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2020:639, točka 50).

⁷³ Glej poročilo Komisije, navedeno v opombi 67 teh sklepnih predlogov. Ta v poročilu poudarja, da je bila Direktiva 2014/104 prepoznano prenesena v 21 državah članicah in da nacionalna sodišča prenesene direktive še niso velikokrat uporabila. Komisija poudarja, da od začetka protikonkurenčnega ravnanja do sodne odločbe o dodelitvi odškodnine preteče povprečno 13 let. Glej tudi točko 108 teh sklepnih predlogov.

70. Čeprav je torej načeloma opredelitev Sodišča v sodbi Tibor-Trans, da je kraj nastanka škode kraj trga, prizadetega z zadevno kršitvijo, in sicer kraj, kjer so bile cene na trgu izkrivljene in na katerem naj bi oškodovancu nastala ta škoda,⁷⁴ prilagojena okoliščinam, na katere sem opozoril za določitev mednarodno pristojnega sodišča,⁷⁵ pa se mi zdi, da ta opredelitev ni dovolj natančna za določitev krajevno pristojnega sodišča v zadevni državi članici.⁷⁶ Moje stališče je, da je z vidika drugih sodb Sodišča to vir pravne negotovosti pri izbiri glede pristojnosti, ki jo ima tožeča stranka na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012.⁷⁷

V zvezi s kazuistiko sodne prakse Sodišča glej tudi Thode, R., *op. cit.*, točki 93 in 95a.

71. Zato se mi zdi primerno, da se odgovor Sodišča na vprašanja predložitvenega sodišča, ki bi moral biti zaradi okoliščin v postopku v glavni stvari usklajen s sodbo Tibor-Trans, v zvezi s tem dopolni, da bi se nacionalnim sodiščem zagotovil odgovor, ki presega strogi okvir zadeve, s katerim je bil utemeljen predlog za sprejetje predhodne odločbe. Upoštevati je treba tudi število postopkov, ki bi se lahko začeli zaradi obsežnosti zadevnega kartelnega sporazuma.

c) Natančna opredelitev kraja nastanka domnevne škode na prizadetem trgu za določitev pristojnega sodišča

72. Sodišče je v sodbi *flyLAL-Lithuanian Airlines*, ki je temelj sodbe *Tibor-Trans*, odločilo, da je treba šteti, da „v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji, , kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka‘ v položaju, kot je ta v postopku v glavni stvari, pomeni med drugim kraj nastanka izgubljenega dobička, ki ga sestavlja izguba prodaje, to je kraj trga, ki so ga prizadela navedena ravnanja in na katerem naj bi oškodovancu nastale te izgube.“⁷⁸

73. Natančen kraj nastanka domnevne škode je bilo iz te razlage mogoče zlahka razbrati. Spor je namreč izhajal iz protikonkurenčnih ravnanj gospodarskega subjekta na trgu, na katerem je oškodovanec teh ravnanj, to je letalski prevoznik, opravljal bistveni del svojih dejavnosti, in sicer lete iz Vilne (Litva), glavnega mesta države članice, v kateri ima ta prevoznik sedež, in v to mesto. Sodišče je ugotovilo, da gre za „bistveno prizadeti trg“.⁷⁹

74. Poleg tega je Sodišče v točki 40 sodbe *flyLAL-Lithuanian Airline* poudarilo, da ta rešitev temelji na ujemanju dveh elementov, ki sta kraj trga, prizadetega zaradi ravnanj, ki so izkrivila konkurenco, in kraj nastanka domnevne škode, ki so jo ta ravnanja povzročila. V tem smislu sta zagotovljena omejitev pristojnosti na škodo, ki je nastala na ozemlju ene same države članice, in obstoj povezave med škodovanjem splošnemu interesu in škodovanjem interesom podjetja ali, splošneje, zasebnim interesom.

⁷⁴ Glej točki 33 in 37 te sodbe.

⁷⁵ Glej točko 39 teh sklepnih predlogov.

⁷⁶ S to ugotovitvijo se strinja tudi Komisija v odgovoru na pisna vprašanja Sodišča. Glej splošneje o težavi pri določitvi zadevnega kraja nastanka škode Ancel, M.-E., „Un an de droit international privé du commerce électronique“, *Communication Commerce électronique*, št. 1, LexisNexis, Pariz, 2021, točka 4.

⁷⁷ Glej v zvezi s tem Heuzé, V., Mayer, P., in Remy, B., *Droit international privé*, 12. izdaja, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Pariz, 2019, točka 296, str. 203 in 204.

⁷⁸ Sodba *flyLAL-Lithuanian Airlines* (točka 43).

⁷⁹ Glej sodbo *flyLAL-Lithuanian Airlines* (točki 38 in 39).

75. Ker je bil prizadeti trg, na katerem je oškodovanec opravljala bistveni del svojih dejavnosti prodaje letalskih potovanj in na katerem je imel izgubo,⁸⁰ je bil ta pogoj ujemanja nujno izpolnjen.⁸¹ Na podlagi tega pogoja je bilo treba dejansko določiti, da je krajevno pristojno sodišče v kraju, kjer ima sedež podjetje, oškodovano zaradi protikonkurenčnih ravnanj,⁸² in sicer zaradi narave domnevne škode.

76. V sodbi *Tibor-Trans* je bilo uporabljeno podobno sklepanje kot v sodbi *flyLAL-Lithuanian Airlines*. Sodišče je lahko ugotovilo obstoj povezave med trgom, prizadetim zaradi kršitve, in trgom, na katerem so oškodovancu po njegovih navedbah nastali povečani stroški, ker je kot v postopku v glavni stvari trg, ki je bil prizadet zaradi kartelnega sporazuma o cenah tovornjakov, trg države članice, na katerem je podjetje, oškodovano zaradi tega sporazuma, kupilo vozila prek pooblaščenega prodajalca s sedežem v isti državi, ki je tudi država, v kateri opravlja svoje dejavnosti prevoza.⁸³

77. Tako je Sodišče v sodbi *Tibor-Trans* kot kraj nastanka škode upoštevalo „kraj, kjer so bile cene na trgu izkrivljene in na katerem naj bi oškodovancu nastala ta škoda“,⁸⁴ in ne kraj, kjer so bili povečani stroški plačani,⁸⁵ kot bi bilo mogoče sklepati iz neposredne prilagoditve točke 43 sodbe *flyLAL-Lithuanian Airlines*,⁸⁶ pri čemer pa ni pojasnilo, da gre za kraj nastanka škode.⁸⁷

78. Vendar je treba po eni strani ugotoviti, da tako določeno krajevno pristojno sodišče v državi članici ni jasno opredeljivo, v nasprotju s tem, kar je Sodišče odločilo v sodbi *CDC Hydrogen Peroxide* v podobnem primeru kršitve, ki jo je sankcionirala Komisija, in sicer, da je kot navezno okoliščino upoštevalo kraj sedeža oškodovane osebe.

79. Da bi se presegel dejanski okvir, v katerem so Sodišču postavljena vprašanja, je treba po drugi strani upoštevati različnost okoliščin, v katerih lahko nastane škoda v primeru kartelnega sporazuma o cenah, ki se močno razlikuje od primerov škodovanja razvoju gospodarske dejavnosti. Posebej v sektorju prodaje vozil in prevoza se namreč kraj trga, prizadetega zaradi protikonkurenčnih ravnanj, ki so povzročila povečane stroške, drugače kot v primeru neposrednega kupca nujno ne ujema s krajem nakupa zadevnega blaga ali krajem, kjer končni kupec opravlja svoje dejavnosti.

⁸⁰ Glej sodbo *flyLAL-Lithuanian Airlines* (točka 39).

⁸¹ V zvezi z ujemanjem škode, ki jo je utrpel trg, ker je škoda povzročena trgu, glej analizo Farnoux, E., *Les considérations substantielles dans le règlement de la compétence internationale des juridictions: réflexions autour de la matière délictuelle*, zvezek I, doktorska disertacija, zagovarjana 20. oktobra 2017, točka 303. Menim, da v zvezi s tem upravičeno pojasnjuje, da se „[t]rditev lahko tudi obrne: ker trg sestavljajo odnosi med gospodarskimi subjekti, je trg prizadet, ker so prizadeti ti odnosi (nekateri subjekti na njem utrpijo škodo). Navsezadnje je učinek na trg mogoče analizirati kot škodo, povzročeno oškodovancem (nedoločenim), pri čemer je oškodovanec (določen), ki zahteva odškodnino, nujno del oškodovancev (nedoločenih)“.

⁸² Glej v tem smislu v zvezi z obsegom sodbe *Wikinghof*, iz katere je med drugim A. Ronzano sklepal, da „lahko hotel, ki uporablja platformo *Booking.com*, to platformo načeloma toži pred sodiščem države članice, v kateri ima ta hotel sedež, da doseže prenehanje morebitne zlorabe prevladujočega položaja, pa čeprav bi se razkrito ravnanje izvajalo v okviru pogodbenega razmerja“ („Compétence: la Cour de justice de l'Union européenne dit pour droit qu'une action en responsabilité fondée sur l'obligation légale de s'abstenir de tout abus de position dominante relève de la matière délictuelle au sens du règlement Bruxelles I bis (*Wikinghof/Booking*)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariz, 2021, št. 1).

⁸³ Glej sodbo *Tibor-Trans* (točke 12, 30 in 33).

⁸⁴ Sodba *Tibor-Trans* (točka 37).

⁸⁵ Glej v zvezi s tem sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi *Verein für Konsumenteninformation* (C-343/19, EU:C:2020:253, točka 52). Primerjaj s sodbo *Tibor-Trans* (točki 31 in 33), iz katere izhaja, da je kraj nastanka škode v državi članici, kjer je zadevni trg, prizadet zaradi zadevne kršitve, in na ozemlju katere je nastala škoda zaradi plačanih povečanih stroškov.

⁸⁶ Glej točko 72 teh sklepnih predlogov.

⁸⁷ Primerjaj tudi s točko 55 sodbe *CDC Hydrogen Peroxide* in točko 40 sodbe *Verein für Konsumenteninformation*.

80. Iz teh razlogov in v skladu z načelom, da je treba pojem „kraj, kjer je prišlo do škodnega dogodka“ razlagati ozko,⁸⁸ bi bilo treba opredeliti merila za določitev sodišča, pri katerem lahko tožeča stranka vložiti tožbo.

81. Za to tako kot družbe Volvo, španska vlada in Komisija Sodišče pozivam, naj naredi primerjavo s sodbo Verein für Konsumenteninformation, ker je bila ta sodba izdana v zadevi, ki ima veliko skupnih točk z zadevo v postopku v glavni stvari in tudi z zadevo, v kateri je bila izdana sodba Tibor-Trans, in ker pomeni njeno nadaljevanje.⁸⁹ Predmet zadevne tožbe je namreč bil povrnitev škode, povzročene zaradi pridobitve navedenih vozil od tretje osebe po ceni, višji od njihove dejanske vrednosti,⁹⁰ zaradi nezakonitega ravnanja njihovih proizvajalcev.⁹¹

82. Sodišče je odločilo, da škoda, nastala končnemu pridobitelju, ni niti posredna niti povsem premoženjska in nastane ob pridobitvi takega vozila od tretje osebe.⁹² To merilo je edina upoštevna navezna okoliščina, in sicer zaradi obstoja povezave z materialnim blagom, ki upravičuje, da niso potrebne še druge posebne okoliščine kot v zadevah, v katerih so finančne naložbe povzročile zmanjšanje finančnega premoženja zadevnih oseb.⁹³

83. Tako je zdaj, prvič, jasno, da je v primeru premoženjske škode, ki izhaja iz izgube vrednosti blaga⁹⁴ in torej ni povsem premoženjska, kraj nastanka škode kraj pridobitve tega blaga.⁹⁵

84. Poleg tega premoženjska škoda izhaja iz dejstva, da je *plačilo, opravljeno za pridobitev zadevnega vozila*, po razkritju nezakonitega ravnanja njegovega proizvajalca dano za vozilo, ki je imelo nižjo vrednost.⁹⁶

85. Drugič, zaradi okoliščin iz postopka v glavni stvari se upravičeno postavlja vprašanje o pomenu izraza „pridobitev“, ker je RH sklenil pogodbe o lizingu, v okviru katerih je postal lastnik tovornjakov.

86. To, da zahtevki za povrnitev škode temelji na konkurenčnem pravu, po mojem utemeljuje ekonomski pristop⁹⁷ k pojmu „pridobitev“, ker se kaže s tem, da se blago, ki je predmet pogodbe o lizingu, knjiži med sredstva v bilanci stanja.

⁸⁸ Glej sodbi flyLAL-Lithuanian Airlines (točka 26) in Verein für Konsumenteninformation (točka 26).

⁸⁹ Glej točki 38 in 39 sodbe Verein für Konsumenteninformation, katerih pomen je pojasnjen s sklici na točki 34 in 35 sodbe Tibor-Trans.

⁹⁰ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 30).

⁹¹ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točke 29, 34 in 37).

⁹² Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točke 35 in od 37 do 39).

⁹³ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 33).

⁹⁴ Ta izraz v širšem pomenu vključuje primere umetno zvišanih cen.

⁹⁵ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 35). Zato je treba šteti, da so izključena merila, navedena v predlogu za sprejetje predhodne odločbe v zadevi, v kateri je bila izdana sodba Verein für Konsumenteninformation (točki 10 in 12), kot sta kraj sklenitve pogodbe ali kraj dobave vozila. Za analizo teh meril glej sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, opomba 31, ki se nanaša na kraj sklenitve obveznosti, ter točki 78 in 79 v zvezi s krajem dobave). Glede zadnjenavedene točke glej tudi sodbo z dne 27. oktobra 1998, Réunion européenne in drugi (C-51/97, EU:C:1998:509, točki 33 in 34). Sodišče je v tej sodbi izključilo kraj končne dobave. V zvezi s krajem izpolnitve pogodbe glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinen v zadevi CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, točka 50).

⁹⁶ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 34).

⁹⁷ Glej v zvezi s tem, kar se tiče posebne pristojnosti v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji za določitev kraja glavne dobave glede na ekonomska merila, sodbo z dne 3. maja 2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, točki 40 in 45). Glej tudi sklepne predloge generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, točka 36), po mnenju katerega bi „[v] običajnih okoliščinah (če ni nobene napake) [...] nakup stvari k premoženju, katerega del postane, prispeval vrednost, ki bi bila enaka vsaj vrednosti stvari, ki odide iz premoženja (in ki jo v primeru kupoprodaje predstavlja cena, ki se plača za stvar)“.

87. V tem smislu se strinjam z mnenjem generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone, da bi bilo „[p]ravilno izhodišče [...] v dejanju, na podlagi katerega je stvar prešla v premoženje prizadetega in povzročila škodo. Kraj nastanka škode je tisti, kjer se je ta posel sklenil“.⁹⁸

88. Kraj transakcije bi bilo torej mogoče razumeti široko kot kraj, kjer je bil sklenjen dogovor o blagu in ceni,⁹⁹ in ne kot kraj plačila¹⁰⁰ ali kraj dobave blaga, ki sta lahko v poznejši fazi tega dogovora na drugih krajih.¹⁰¹

89. Menim, da je zahteva po predvidljivosti¹⁰² za toženo stranko spoštovana, ker se z njenega vidika upošteva kraj trženja blaga, ki ga v obravnavanem primeru opravlja pooblaščen prodajalec vozil ali kateri koli drug posrednik, pristojen za njihovo prodajo, neodvisno od kakršnega koli prenosa lastništva v pravnem smislu.

90. To velja tudi za zahtevo po pravilnem delovanju pravosodja zaradi višjega interesa, ki ga lahko pomeni dejstvo, da je sodišče pristojno tudi za preučitev morebitnih zahtevkov – z isto podlago – posrednika, pristojnega za transakcijo, ali za vprašanje morebitnega prenosa povečanih stroškov s slednjega na kupca nižje v verigi, ki je večkrat sredstvo obrambe.¹⁰³

91. Menim, da so cilji Uredbe št. 1215/2012, kot jih je Sodišče pojasnilo v najnovejših sodbah v zvezi z dokaznimi zahtevami v zadevnih sporih, ki morajo biti izpolnjene pod najboljšimi pogoji,¹⁰⁴ doseženi tudi z določitvijo kraja nastanka škode v kraju transakcije brez drugih posebnih okoliščin, če ni prišlo do prenosa lastništva.

92. Drugače kot v sporih, v katerih domnevna povsem premoženjska škoda upravičuje, da se z več konkretnimi elementi nadomesti neobstoj povezave z materialnim blagom, namreč navezna okoliščina kraja transakcije načeloma zadostuje za določitev sodišča, ki je objektivno najprimernejše za analizo sestavnih elementov odgovornosti tožene stranke.¹⁰⁵

93. Zato opredelitev pristojnega sodišča kot sodišča v kraju pridobitve tovornjakov, katerih cene so bile umetno zvišane, izpolnjuje dokazne zahteve spora, ker oškodovanec zatrjuje, da je utrpel škodo, povezano s povečanimi stroški tovornjakov v kraju na prizadetem trgu, to je trgu, na katerem opravlja svojo dejavnost, iz enakih razlogov, kot so bili upoštevani v sodbi Verein für Konsumenteninformation.¹⁰⁶ V obravnavani zadevi to velja za RH.

⁹⁸ Sklepni predlogi generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:253, točka 74). V zvezi s pojmom „transakcija“ glej člen 101(1)(a) PDEU.

⁹⁹ Uporabi se lahko tudi izraz „kraj nastanka pogodbene obveznosti“ ali „kraj, kjer je bila določena prodajna cena“, kot izhaja iz sodbe z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, točki 30 in 31).

¹⁰⁰ Glej v tem smislu sodbo z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, točki 32 in 39). Glej tudi sodbo z dne 9. julija 2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, točka 39).

¹⁰¹ Primerjaj s sodbo z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, točka 38).

¹⁰² V zvezi s spoštovanjem te zahteve, ki bi jo bilo treba obravnavati z njenim sobesedilom, in upoštevanjem ugotovitve nezakonitega ravnanja glej Racine, J.-B., „Le forum actoris en droit international privé“, *Droit international privé, années 2016–2018*, založba Pedone, zbirka „Travaux du Comité français de droit international privé“, Pariz, 2019, točka 79, str. 68, in točka 57, str. 57.

¹⁰³ Glej Amaro, R., in Laborde, J.-F., *La réparation des préjudices causés par les pratiques anticoncurrentielles, recueil de décisions commentées*, 2. izdaja Institut de droit de la concurrence, Pariz, 2020, točka 245, str. 147. O pomenu tega vprašanja, o katerem pričajo prizadevanja Komisije, glej opombo 67 teh sklepnih predlogov.

¹⁰⁴ Glej točko 66 teh sklepnih predlogov. Glej sodbo z dne 16. junija 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449, točka 27 in navedena sodna praksa).

¹⁰⁵ Glej sodbo Verein für Konsumenteninformation (točka 33 in navedena sodna praksa).

¹⁰⁶ Glej točko 38 te sodbe.

94. Zato na koncu tega prvega dela analize, ki se nanaša na določitev pristojnega sodišča na trgu, prizadetem zaradi protikonkurenčnih ravnanj, Sodišču predlagam, naj ugotovi, da je sodišče, pristojno za odločanje o tožbi za povrnitev škode, nastale zaradi povečanih stroškov, ki jih je plačala oseba, oškodovana zaradi kartelnega sporazuma o cenah, *načeloma* sodišče v kraju pridobitve zadevnega blaga.

95. Vseeno pa, kot sem že nakazal,¹⁰⁷ menim, da je treba iz tega izvzeti primer, v katerem se kraj nastanka domnevne škode ne ujema s krajem opravljanja dejavnosti oškodovanca zaradi ravnanj, ki so izkrivljala cene,¹⁰⁸ kot na primer pri nakupu vozil v več državah članicah ali na več dobavnih mestih v isti državi članici ali tudi v primeru pridobitve pri prodajalcu s sedežem zunaj prizadetega trga.¹⁰⁹

96. Medtem ko so v kraju posamezne transakcije na enem ali več prizadetih trgih pogoji analize enega ali več trgov enaki, pa je drugače pri oceni škode, ki jo je tožeča stranka utrpela kot neposredna oškodovanka.¹¹⁰ Predpostavlja se, da bi lahko bila analiza otežena, če pristojno sodišče ni sodišče, na območju katerega oškodovana oseba opravlja gospodarsko dejavnost. Vendar kot je Sodišče že poudarilo, v primeru zavezujoče ugotovljenega nezakonitega kartelnega sporazuma ta ocena pomeni bistvo vloge sodišča, ki odloča o zahtevku za povrnitev škode, ki iz tega izhaja.¹¹¹

97. V teh okoliščinah menim, da je treba vprašanje, ali je še vedno primerno uporabiti navezno okoliščino sedeža oškodovanega podjetja, ki jo je Sodišče upoštevalo v posebnih okoliščinah,¹¹² poglobiti.

d) Opredelitev, da je škoda nastala v kraju, kjer ima oškodovana oseba sedež

98. Menim, da nekatere okoliščine glede na cilj bližine, določen z Uredbo št. 1215/2012,¹¹³ utemeljujejo, da je lahko navezna okoliščina sedeža družbe, oškodovane zaradi protikonkurenčnih ravnanj, še vedno primerna za zagotovitev učinkovitosti obravnave teh odškodninskih tožb, ki so zapletene po naravi¹¹⁴ in po svojem predmetu v primeru geografsko zelo razpršenih kršitev.¹¹⁵

¹⁰⁷ Glej točko 79 teh sklepnih predlogov.

¹⁰⁸ Tako kot meni španska vlada v odgovoru na pisna vprašanja Sodišča.

¹⁰⁹ Glej splošneje glede specifičnosti odškodninskih tožb v primeru kršitev evropskih konkurenčnih pravil, ki se nanašajo na različne države članice, Gaudemet-Tallon, H., in Ancel, M.-E., *op. cit.*, točka 235, str. 357. V zvezi z več kraji nakupa, ki so lahko povezani s pripojitvijo družb, glej za ponazoritev dejanske okoliščine, navedene v točki 14 sodbe Tibor-Trans.

¹¹⁰ V zvezi s škodo za posrednega oškodovanca, nastalo na drugem kraju kot škoda, povzročena neposrednemu oškodovancu, ki je prvotno utrpel škodo, in ki ne more biti podlaga za sodno pristojnost, glej med drugim sodbi Tibor-Trans (točka 29 in navedena sodna praksa) in Verein für Konsumenteninformation (točka 27 in navedena sodna praksa).

¹¹¹ Glej sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točki 53 in 54).

¹¹² Glej točki 100 in 101 teh sklepnih predlogov.

¹¹³ Menim, da spoštovanje zahteve po predvidljivosti ne dela težav, ker so s stališča toženih strank, sodelujočih v kartelnem sporazumu, trgi, ki jih je ta prizadel, znani tako kot kraji dejavnosti neposrednih in posrednih kupcev ob upoštevanju zadevnih izdelkov. Poleg tega se strinjam s stališčem, ki ga je izrazil J.-B. Racine, *op. cit.*, točka 79, str. 68, da se s to zahtevo ne sme dajati prednost storilcu nezakonitih dejanj. Nazadnje, Sodišče je v sodbi Verein für Konsumenteninformation dalo prednost cilju bližine (glej za primerjavo točki 78 in 79 sklepnih predlogov generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v tej zadevi (C-343/19, EU:C:2020:253)).

¹¹⁴ Glej točko 108 in opombo 118 teh sklepnih predlogov. Glej tudi sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, točka 51, ter po analogiji točke 52, 53 in 65).

¹¹⁵ Glej v zvezi s tem elemente razprave, ki jih je Sodišču predložil generalni pravobranilec N. Jääskinen v zadevi CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, točki 47 in 50).

99. Ne razumem namreč, kako bi bila s tem ciljem bližine, ki se zdaj zelo nazorno pojavlja v sodni praksi Sodišča,¹¹⁶ v praksi skladna izbira navezne okoliščine, ki bi pomenila, da mora podjetje, ki bi kupilo več tovornjakov v različnih državah članicah, zadevo predložiti sodišču, na katerega območju pristojnosti bi bil posamezni kraj pridobitve in na katerem poleg tega oškodovana oseba ne bi opravljala dejavnosti.¹¹⁷ Poleg tega pravila glede sorodnih pravnih iz člena 30 Uredbe št. 1215/2012 ne dajejo zadovoljivih rešitev zaradi pogoja, določenega v odstavku 2, ker se šteje, da lahko sodišče odloča le o škodi, nastali na območju njegove pristojnosti.¹¹⁸

100. V teh okoliščinah je treba znova posvetiti pozornost odločitvi Sodišča v sodbi CDC Hydrogen Peroxide. Predmet zadeve, v kateri je bila izdana ta sodba, so bili zahtevki za povrnitev celotne škode, ki je bila s kartelnim sporazumom o ceni vodikovega peroksida v več državah članicah na različne datume in na različnih krajih,¹¹⁹ ki ga je ugotovila Komisija,¹²⁰ povzročena podjetjem, ki delujejo v *sektorju pridelave celuloze in papirja* ter so med letoma 1994 in 2006 kupila velike količine *vodikovega peroksida v različnih državah članicah* Unije ali EGP. Poleg tega je bil v primeru več podjetij vodikov peroksid dobavljen tovarnam, ki so v več državah članicah.¹²¹

101. Sodišče je v teh okoliščinah, zaznamovanih z več kraji nakupa na različnih trgih, prizadetih zaradi zadevnega sporazuma, odločilo, da je v primeru tožbe proti enemu ali več podjetjem, sodelujočim pri omejevalnem sporazumu, sodišče kraja, kjer ima podjetje sedež, pristojno za odločanje o celotni škodi, ki je navedenemu podjetju nastala zaradi povečanih stroškov, ki jih je plačalo za proizvode, ki so predmet zadevnega kartelnega sporazuma.¹²² Sodišče je v točki 52 te sodbe štelo, da je v zvezi s škodo, ki se kaže v povečanih stroških, kraj, kjer se škoda dejansko pokaže, „načeloma“ v kraju njegovega sedeža.

102. Zato se mi zdi, prvič, da je razlago iz sodbe CDC Hydrogen Peroxide mogoče uskladiti z razlago v naknadno izdanih sodbah v primeru ujemanja med krajem trga, na katerega je vplivalo izkrivljanje konkurence, in krajem nastanka škode, povzročene zaradi povečanih stroškov ali izgube prodaje, in sicer v sodbah *flyLAL-Lithuanian Airline* in *Tibor-Trans*, ker so bila

¹¹⁶ Glej točki 66 in 67 teh sklepnih predlogov. Menim, da je stopnja bližine nujno spremenljiva. Glej v zvezi s tem Farnoux, E., *op. cit.*, točki 163 in 164.

¹¹⁷ V zvezi z dejstvom, da je škoda, povzročena oškodovancu, ki jo je treba oceniti, povezana z dejavnostjo oškodovanca in trga, na katerem deluje, glej Amaro, R., in Laborde, J.-F., *op. cit.*, točka 289, str. 167, in ponazoritev v točki 460, str. 248 in 249. Glej tudi vprašanja v zvezi z določitvijo skupnega števila nakupov (točka 442, str. 239) in prenosom povečanih stroškov (točka 457, str. 246).

¹¹⁸ Glej Gaudemet-Tallon, H., in Ancel, M.-E., *op. cit.*, točki 236 in 237, str. od 358 do 360. Glej v zvezi s tem sodbo z dne 7. marca 1995, *Shevill in drugi* (C-68/93, EU:C:1995:61, točka 33). Glej pa tudi sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točka 54). Sodišče je odločilo, da je sodišče v kraju sedeža družbe pristojno za odločanje „o celotni škodi [...] zaradi povečanih stroškov“, proti enemu ali več podjetjem, sodelujočim pri kartelnem sporazumu. V zvezi s poenostavitvijo, ki jo je uporabilo Sodišče in jo je potrdil R. Amaro, glej „Actions privées en matière de pratiques anticoncurrentielles – Aspects internationaux: juridiction compétente, loi applicable (droit international privé européen)“, *JurisClasseur Concurrence – Consommation*, LexisNexis, Pariz, 2015, zvezek 318 z dne 14. septembra 2015, točka 26. V zvezi z raznolikostjo škodljivih posledic glej tudi Amaro, R., in Laborde, J.-F., *op. cit.*, točka 90, str. 59 in 60.

¹¹⁹ Odločba Komisije 2006/903/ES z dne 3. maja 2006 v zvezi s postopkom na podlagi člena 81 [ES] in člena 53 Sporazuma EGP proti podjetjem Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa AG, Edison SpA, FMC Corporation, FMC Foret SA, Kemira Oyj, L’Air Liquide SA, Chemoxal SA, Snia SpA, Caffaro Srl, Solvay SA/NV, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA in Arkema SA (zadeva št. COMP/E/C.38.620 – vodikov peroksid in perborat) (UL 2006, L 353, str. 54). Komisija je v zvezi z vodikovim peroksidom in natrijevim perboratom ugotovila, da so bile tožene stranke iz postopka v glavni stvari in druga podjetja udeleženi v usklajeni in trajajoči kršitvi prepovedi kartelnih sporazumov na podlagi člena 81 ES [postal člen 101 PDEU] in člena 53 Sporazuma EGP.

¹²⁰ Glej sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točka 56).

¹²¹ Glej sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točka 11).

¹²² Glej sodbo CDC Hydrogen Peroxide (točki 53 in 54).

v zadevi, v kateri je bila izdana ta sodba, vozila pridobljena v eni sami državi članici, to je tisti, na katere ozemlju je oškodovanka opravljala svojo dejavnost.¹²³ Drugače povedano, če zahteva po bližini utemeljuje dajanje prednosti *forum actoris*, ne razumem, kaj bi bila težava.¹²⁴

103. Drugič, kraj sedeža ali glavne poslovne enote, kot je opredeljen v členu 63(1) Uredbe št. 1215/2012, mora biti v tesni povezavi s krajem škode.¹²⁵ Natančneje, dejavnost, ki se opravlja v tem kraju in s katero je povezan spor, bi morala biti podlaga za transakcijo, na kateri temelji odškodninski zahtevek. Menim tudi, da je odločilen kraj, kjer je dejavnost družbe prizadeta, ali kraj, iz katerega se organizira dejavnost.

104. Tretjič, območje krajev nastanka škode, ki je značilna za protikonkurenčne dejavnosti na notranjem trgu,¹²⁶ in razvoj transakcij, sklenjenih na spletu,¹²⁷ podpirata določitev kraja nastanka škode v kraju sedeža družbe. S tega vidika se mi zdi, da je mogoče stremeti k določeni skladnosti s sodno prakso Sodišča, ki upošteva obseg poseganja v pravice v okviru spleta.¹²⁸ Sodišče je pojasnilo, da to možnost osebe, ki meni, da je oškodovana, da pri sodiščih države članice, v kateri je središče njenih interesov, vložiti tožbo za povrnitev celotne zatrjevane škode, upravičuje interes pravilnega delovanja pravosodja, in ne namen posebnega varstva tožeče stranke.¹²⁹

105. Četrtoč, menim, da na področju konkurenčnih ravnanj tveganje za razmah zlorabe postopkov, ki se domnevno lažje organizirajo v kraju sedeža (ali stalnega prebivališča) oškodovane osebe, kar delno upravičuje dajanje prednosti kraju stalnega prebivališča tožene stranke,¹³⁰ ni neodpravljivo. Upoštevati je namreč treba, da odškodninska tožba večinoma temelji na predhodni ugotovitvi kršitve konkurenčnega prava.¹³¹

106. Poleg tega menim, da je treba predloge iz pravne teorije v prid možnosti, da se tožba vložiti pri sodišču v kraju, kjer ima tožeča stranka sedež – ker se opirajo na ugotovitev o več prizadetih trgih¹³² ali tveganje, da se tožba vložiti pri sodišču države članice, na katero je vplival mednarodni

¹²³ Glej točko 76 teh sklepnih predlogov.

¹²⁴ Glej v tem smislu Racine, J.-B., *op. cit.*, točke od 62 do 64, str. 59 in 60. Glej tudi Heuzé, V., Mayer, P., in Remy, B., *op. cit.*, točka 297, str. 204 in 205.

¹²⁵ Primerjaj s sodbo z dne 9. julija 2009, Rehder (C-204/08, EU:C:2009:439, točka 39).

¹²⁶ Glej v zvezi z učinki globalizacije Posebno poročilo Evropskega računskega sodišča št. 24/2020, naslovljeno „Nadzor koncentracij in protimonopolni postopki EU, ki jih izvaja Komisija: nadzor trga je treba okrepiti“, na voljo na spletnem naslovu: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/SR20_24/SR_Competition_policy_FR.pdf in sporočilo za javnost: https://www.eca.europa.eu/Lists/ECADocuments/INSR20_24/INSR_Competition_policy_FR.pdf.

¹²⁷ Ta primer je naveden v odgovoru Komisije na pisna vprašanja Sodišča.

¹²⁸ Glej sodbi z dne 25. oktobra 2011, eDate Advertising in drugi (C-509/09 in C-161/10, EU:C:2011:685, točke od 47 do 50), in z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 32). Sodišče je odločilo, da mora imeti v primeru zatrjevanega posega v osebnostne pravice z vsebinami, objavljenimi na spletnem mestu, oseba, ki meni, da je oškodovana, možnost vložiti tožbo za ugotovitev odgovornosti glede povzročene škode pri sodiščih države članice, v kateri je središče njenih interesov, ki naj bi ga zadevni objavitelj vsebin ob objavi poznal. V zvezi z analizo izgube dejanskosti za vsaj eno od strank v sporu, glej Farnoux, E., *op. cit.*, točka 291.

¹²⁹ Sodba z dne 17. oktobra 2017, Bolagsupplysningen in Ilsjan (C-194/16, EU:C:2017:766, točka 38).

¹³⁰ Glej Racine, J.-B., *op. cit.*, točka 72, str. 64 in 65. Glej komentarje v Amaro, R., in Laborde, J.-F., *op. cit.*, v zvezi z dokazovanjem krivde v točki 249, str. 148.

¹³¹ Glej Laborde, J.-F., „Cartel damages actions in Europe: How courts have assessed cartel overcharges (izdaja iz leta 2019)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariz, 2019, št. 4, zlasti str. 4. Leta 2019 je od 239 zadev iz 13 držav članic 57 % temeljilo na odločbi nacionalnega organa o kršitvi, 40 % na odločbi Komisije, ločenih tožb pa je bilo le 2 % (večina ločenih zadev so civilne tožbe pred francoskimi kazenskimi sodišči). Sodišča so odločala o odškodninskih tožbah zaradi kartelnih sporazumov, začelih na podlagi vsaj 63 odločb o kršitvi (včasih se z eno odločbo o kršitvi sankcionira več kartelnih sporazumov. Zato je število zadev v zvezi s kartelnimi sporazumi, ki so privedli vsaj do ene zadeve, nekoliko večje).

¹³² Glej Idot, L., „Le contentieux international des actions en réparation pour violation du droit de la concurrence: l'arrêt CDC revisité“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariz, 2019, št. 3, str. od 786 do 815, zlasti točka 22.

kartelni sporazum, v kateri pa nobena od strank v sporu nima sedeža,¹³³ ali celo na relativizacijo cilja določitve enake navezne okoliščine, in sicer okoliščine prizadetega trga – upoštevati pri koliziji pravil in sporih glede pristojnosti.¹³⁴

107. Splošneje se mi zdi zelo zanimiv tudi predlog, da se kot glavno vodilo pri določitvi pristojnosti sodišč opredeli možnost zadovoljivega povračila za nezakonita dejanja ali kršitve temeljnih načel.¹³⁵ Izraža namreč zamisel, da krepitev učinkovitega uresničevanja pravic na teh konkretnih področjih prispeva k izvajanju splošnih politik preprečevanja.

108. Iz vseh zgornjih preudarkov izhajajo, da lahko za določitev sodne pristojnosti v zvezi z odškodninskimi tožbami zaradi protikonkurenčnih ravnanj hkrati obstajata dve merili za opredelitev kraja nastanka škode, in sicer zaradi cilja bližine, ki ga je treba izpolniti, in natančnejše cilja lažjega dostopa do dokaznih sredstev. Taka rešitev lahko zagotovi skladnost s cilji Direktive 2014/104, ki vsebuje številne določbe v zvezi z dokazovanjem, in sicer zaradi težav pri zbiranju knjigovodskih in finančnih podatkov o podjetjih in zadevnih trgih,¹³⁶ ter prispeva k učinkovitejši rešitvi sporov, katerih zapletenost je razvidna iz dokumentov, ki jih je pripravila Komisija in so zasnovani kot praktična pomoč nacionalnim sodiščem.¹³⁷

109. V teh okoliščinah menim, da taka razlaga pravil o pristojnosti prispeva k zagotavljanju učinkovitega sodnega varstva konkurenčnega prava Unije.¹³⁸

110. Ob koncu splošne analize, ki se nanaša na določitev kraja nastanka domnevne škode in pristojnega sodišča v državi članici, na katere ozemlju je nastala, Sodišču predlagam, naj ugotovi, da je treba člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlagati tako, da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s kršitvijo člena 101 PDEU, ki je med drugim posledica tajnih dogovorov o določitvi cen in zvišanju cen blaga, kraj nastanka škode v državi članici trga, prizadetega zaradi te kršitve, na katerem so nastali povečani stroški. Krajevno pristojno sodišče je načeloma tisto, na katerega območju je kraj, v katerem je podjetje, ki svojo dejavnost opravlja v isti državi članici, to blago pridobilo, pri čemer ga je treba določiti glede na ekonomska merila. Če se kraj nastanka škode in kraj dejavnosti oškodovane osebe ne ujemata, se lahko tožba vloži pri sodišču, na katerega območju pristojnosti ima oškodovana oseba sedež.

111. Zdaj bom pojasnil razloge, iz katerih bom Sodišču predlagal, naj podrobneje navede, da konkretno opredelitev sodišča, določenega na podlagi člena 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012, urejajo notranji predpisi o organizaciji sodišč, ki jih lahko države članice opredelijo glede na njihovo morebitno specializiranost.

¹³³ Glej Idot, L., „Contentieux en réparation pour violation du droit de la concurrence: de nouvelles précisions sur le lieu de matérialisation du dommage“, *Revue critique de droit international privé*, Dalloz, Pariz, 2020, št. 1, str. od 129 do 138, zlasti točka 8.

¹³⁴ Glej Amaro, R., in Thomas, B., „Le contentieux de la réparation des pratiques anticoncurrentielles (junij 2019 – november 2019)“, *Concurrences*, Institut de droit de la concurrence, Pariz, 2020, št. 1, točka 35 „drugi sklop vprašanj“.

¹³⁵ Glej Racine, J.-B., *op. cit.*, točki 57, str. 57, in 70, str. 64.

¹³⁶ Glej Amaro, R., in Laborde, J.-F., *op. cit.*, točki 144 in 145, str. 85 in 86. Glej tudi sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, točka 51).

¹³⁷ Glej praktični vodnik v zvezi z ocenjevanjem višine škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitev člena 101 ali 102 [PDEU] (SWD(2013) 205), ki je priložen Sporočilu Komisije o ocenjevanju škode v odškodninskih tožbah zaradi kršitev člena 101 ali 102 [PDEU] (UL 2013, C 167, str. 19) in se osredotoča na povečane stroške, medtem ko je prenos povečanih stroškov obravnavan v Sporočilu Komisije, naslovljenem „Smernice za nacionalna sodišča o ocenjevanju deleža povečanih stroškov, ki so bili preneseni na posrednega kupca“ (UL 2019, C 267, str. 4).

¹³⁸ V zvezi s tem napotujem na uvodno ugotovitve generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, točke 26, 27 in 32). Glej tudi v istem smislu sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, točka 53).

4. Koncentracija pristojnosti

112. Francoska vlada in Komisija v pisnih stališčih, predloženih Sodišču, v bistvu poudarjata, da člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 sicer določa mednarodno in krajevno sodno pristojnost v čezmejnih sporih v zvezi z delikti in kvazidelikti, vendar so le države članice pristojne, da v okviru svoje organizacije sodstva določijo pristojnosti sodišč, zlasti pristojnosti sodišč, specializiranih na področju odškodninskih tožb zaradi kršitev določb konkurenčnega prava. To analizo v odgovoru na pisno vprašanje Sodišča v zvezi s tem podpira španska vlada.

113. Tudi jaz tako mislim, in sicer zaradi sistema, uvedenega z Uredbo št. 1215/2012, in zaradi posebnosti tožb za povračilo škode, povzročene s protikonkurenčnimi ravnanji.¹³⁹

a) Sistemska analiza

114. Menim, da bi bilo v nekaterih pogledih mogoče sprejeti razlogovanje po analogiji z razlogovanjem Sodišča v sodbi Sanders in Huber,¹⁴⁰ v manjšem obsegu pa tudi v sodbi z dne 9. januarja 2015, RG.¹⁴¹

115. V sodbi Sanders in Huber so bila Sodišču predložena vprašanja o koncentraciji sodnih pristojnosti na področju čezmejnih preživninskih obveznosti v prid sodišča prve stopnje, ki je pristojno v kraju, kjer ima sedež pritožbeno sodišče.¹⁴²

116. Sodišče je tako razlagalo člen 3(b) Uredbe Sveta (ES) št. 4/2009 z dne 18. decembra 2008 o pristojnosti, pravu, ki se uporablja, priznavanju in izvrševanju sodnih odločb ter sodelovanju v preživninskih zadevah,¹⁴³ v skladu s katerim je za odločanje o čezmejnih sporih v zvezi z preživninskimi obveznostmi pristojno sodišče „v kraju, kjer ima upravičenec običajno prebivališče“.

117. Gre za eno od določb v zvezi s pravili o pristojnosti, ki so nadomestila pravila iz Uredbe št. 44/2001, ki je dopolnila Bruseljsko konvencijo.¹⁴⁴ Sodišče je razsodilo, da je „[n]amen te določbe, ki določa tako mednarodno kot krajevno pristojnost, [...] poenotenje kolizijskih pravil o pristojnosti (glej v tem smislu sodbo Color Drack, C-386/05, EU:C:2007:262, točka 30)“.¹⁴⁵

118. Sodišče je v sodbi Sanders in Huber ugotovilo, da čeprav so bila kolizijska pravila o pristojnosti harmonizirana z določitvijo skupnih naveznih okoliščin, so za *konkretno* določitev pristojnega sodišča še naprej odgovorne države članice, če ta nacionalna zakonodaja ne ogroža ciljev Uredbe št. 4/2009 ali ji ne odvzema polnega učinka.¹⁴⁶

¹³⁹ Glej točko 108 teh sklepnih predlogov.

¹⁴⁰ Glej v tem smislu tudi sklepane predloge generalnega pravobranilca M. Camposa Sánchez-Bordone v zadevi Vereniging van Effectenbezitters (C-709/19, EU:C:2020:1056, točka 94).

¹⁴¹ C-498/14, PPU, EU:C:2015:3.

¹⁴² Glej sodbo Sanders in Huber (točki 22 in 38). Konkretno, na podlagi zadevne nacionalne določbe je bilo pristojno sodišče Amtsgericht (okrožno sodišče, Nemčija), ki je pristojno v kraju, v katerem je krajevno pristojno sodišče Oberlandesgericht (višje deželno sodišče, Nemčija), pri katerem bi se moral preživninski upravičenec udeležiti morebitnega pritožbenega postopka.

¹⁴³ UL 2009, L 7, str. 1.

¹⁴⁴ Glej sodbo Sanders in Huber (točka 23). Besedilo člena 3(b) Uredbe št. 4/2009 je podobno besedilu pravil o „posebni pristojnosti“ na področju preživninskih obveznosti iz člena 5(2) Bruseljske konvencije in člena 5(2) Uredbe št. 44/2001.

¹⁴⁵ Sodba Sanders in Huber (točka 30).

¹⁴⁶ Glej sodbo Sanders in Huber (točka 32 in navedena sodna praksa). Glej tudi točko 22 te sodbe v zvezi z zadevno nacionalno zakonodajo. S to zakonodajo je krajevna pristojnost za spore v zvezi s preživninskimi obveznostmi porazdeljena glede na obstoj ali neobstoj mednarodnega elementa. V čezmejnih primerih je bila krajevna pristojnost prenesena na prvostopenjsko sodišče, ki ni sodišče, ki bi bilo za zadevno osebo načeloma pristojno glede na kraj njenega običajnega prebivališča.

119. Sodišče je pojasnilo, da uresničevanje ciljev bližine in pravilnega delovanja pravosodja ne pomeni, da morajo države članice ustanoviti pristojno sodišče v vsakem kraju,¹⁴⁷ in da je pomembno, da je pristojno tisto sodišče, ki zagotavlja posebej tesno zvezo s krajem, kjer ima preživninski upravičenec običajno prebivališče, kot je navedeno v členu 3(b) Uredbe št. 4/2009.¹⁴⁸

120. Sodišče je v zvezi s tem pozitivno ocenilo koncentracijo pristojnosti, ker lahko taka izbira ureditve na področju preživninskih obveznosti prispeva k razvoju specializiranega strokovnega znanja, s katerim se uresničuje del ciljev Uredbe št. 4/2009, in k dobremu delovanju sodstva.¹⁴⁹

121. Zato menim, da iz istih razlogov v zvezi s členom 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 zadostuje ugotovitev, da se sodišče, ki odloča o sporu, na tej podlagi izreče za pristojno zaradi upoštevne navezne okoliščine na območju njegove pristojnosti,¹⁵⁰ to je na delu nacionalnega ozemlja, na katerem izvaja svoje pristojnosti.¹⁵¹ Gre tudi za to, da geografsko merilo ne postane navezna okoliščina, razumljena ozko, s katero se daje prednost bližini in zapostavlja pravilno delovanje pravosodja.¹⁵²

122. Vendar je Sodišče v sodbi Sanders in Huber odločilo, da je treba v primeru koncentracije pristojnosti konkretno preučiti položaj v zadevni državi članici, da se z nacionalno zakonodajo uredbi, ki se uporablja za spor, ne odvzame polni učinek.¹⁵³

123. Ta pridržek je bil znova izražen v sodbi z dne 9. januarja 2015, RG –¹⁵⁴ ki se je nanašala na dodelitev pristojnosti specializiranemu sodišču za obravnavo vprašanj vrnitve ali varstva in vzgoje otroka, tudi če je sodišče že začelo postopek vsebinskega odločanja o starševski odgovornosti glede otroka –¹⁵⁵ pri preučitvi določb o določitvi pristojnega nacionalnega sodišča, ki je v rokah držav članic. Zanimivo je, da je Sodišče v tem primeru upoštevalo cilj glede hitrosti postopkov iz Uredbe št. 2201/2003.¹⁵⁶

¹⁴⁷ Glej sodbo Sanders in Huber (točka 35).

¹⁴⁸ Glej sodbo Sanders in Huber (točka 36).

¹⁴⁹ Glej sodbo Sanders in Huber (točki 44 in 45).

¹⁵⁰ Primerjaj s sodbo z dne 16. maja 2013, Melzer (C-228/11, EU:C:2013:305, točka 28). Glej v zadevah v zvezi s pogodbenimi razmerji sodbo z dne 3. maja 2007, Color Drack (C-386/05, EU:C:2007:262, točki 37 in 44).

¹⁵¹ Območje pristojnosti sodišča zajema več krajev ali upravnih enot, porazdeljenih po nacionalnem ozemlju. V zvezi s tem glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Sanders in Huber (C-400/13 in C-408/13, EU:C:2014:2171, točki 55 in 56).

¹⁵² Sodišče je v točki 29 sodbe Sanders in Huber poudarilo, da „cilja ustreznega sodnega varstva ni mogoče razumeti samo v smislu čim večje poenostavitve organizacije sodstva, ampak tudi [...] z vidika interesa strank ne glede na to, ali gre za vlagatelja zahtevka ali toženo stranko – ki jima mora biti med drugim omogočen lahek dostop do sodnega varstva in predvidljivost pravil o pristojnosti.“

¹⁵³ Glej točki 32 in 46 te sodbe. Za ponazoritev analize spoštovanja načela učinkovitosti pri koncentraciji sporov v zadevah v zvezi s kmetijskimi pomočmi pred specializiranim sodiščem na tem področju glej sodbo z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, točke od 50 do 58).

¹⁵⁴ C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, točki 41 in 51.

¹⁵⁵ Sodišče je razložilo člen 11(7) in (8) Uredbe Sveta (ES) št. 2201/2003 z dne 27. novembra 2003 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v zakonskih sporih in sporih v zvezi s starševsko odgovornostjo ter o razveljavitvi Uredbe (ES) št. 1347/2000 (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 19, zvezek 6, str. 243).

¹⁵⁶ Glej sodbo z dne 9. januarja 2015, RG (C-498/14 PPU, EU:C:2015:3, točka 52).

124. Na področju kršitve konkurenčnega prava pa se zakonodajni okvir, v katerem je v državi članici določena koncentracija pristojnosti,¹⁵⁷ zelo razlikuje. Menim, da je treba opozoriti na neobstoj omejitev v zvezi z delikti ali kvazidelikti, kot so ti, ki izhajajo iz posebnega predmeta zlasti Uredbe št. 4/2009,¹⁵⁸ v zvezi s sodbo Sanders in Huber pa na posebnosti zadevne nacionalne zakonodaje glede na cilje te uredbe.¹⁵⁹

125. V tem smislu se strinjam s predhodno izraženimi mnenji drugih generalnih pravobranilcev o avtonomiji držav članic pri koncentraciji krajevnih pristojnosti, ki izhajajo ali ne izhajajo iz porazdelitve stvarnih pristojnosti, omejeni s tem, da ne ogroža polnega učinka Uredbe št. 1215/2012, in z načelom enakovrednosti.¹⁶⁰

126. Ker poleg tega predmet zadevnih tožb zavzema velik del analize Sodišča,¹⁶¹ je treba poudariti elemente, ki so posebej značilni za spor v zvezi s povračilom škode zaradi protikonkurenčnih ravnanj.

b) Posebnost odškodninskih tožb zaradi protikonkurenčnih ravnanj

127. Prvič, opozoriti je treba, da postopkovni pogoji za ukrepanje na področju konkurenčnega prava niso urejeni, zato je mogoče utemeljeno meniti, da države članice v okviru svoje organizacije sodstva določijo, katero sodišče je pristojno *ratione materiae* in kolikšen je obseg njegove pristojnosti, če pri tem upoštevajo načeli enakovrednosti¹⁶² in učinkovitosti¹⁶³.

128. Drugič, tako kot Komisija menim, da je treba upoštevati začetek veljavnosti in prenos Direktive 2014/104,¹⁶⁴ pa tudi tehnično zapletenost pravil, ki se uporabljajo za odškodninske tožbe zaradi kršitev določb konkurenčnega prava.¹⁶⁵

¹⁵⁷ Komisija je v zvezi s tem v pisnih stališčih pojasnila, da po razpoložljivih informacijah „odškodninske tožbe v Belgiji, Nemčiji, Grčiji, Španiji, Franciji, Italiji, na Portugalskem, Švedskem in Slovaškem obravnavajo specializirani oddelki rednih civilnih sodišč, medtem ko jih na Danskem, v Litvi, Latviji, Romuniji in Združenem kraljestvu obravnavajo specializirana sodišča“. V zvezi s Francijo, Italijo in Irsko glej pojasnila v Riffault-Silk, J., „Les actions privées en droit de la concurrence: obstacles de procédure et de fond“, *Revue Lamy de la concurrence*, januar/marec 2006, št. 6, str. od 84 do 90, zlasti str. 87. Tam je tudi pojasnjeno, da so na drugih področjih države članice lahko izbrale koncentracijo stvarnih pristojnosti sodišč, zlasti na področju industrijske lastnine. V zvezi s pomorskim pravom glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v združenih zadevah Sanders in Huber (C-400/13 in C-408/13, EU:C:2014:2171, opomba 72).

¹⁵⁸ Ta uredba temelji na želji razviti poseben instrument, ki se razlikuje od Uredbe št. 44/2001, za krepitev varstva preživitinskih upravičencev, ki se štejejo za najšibkejšo stranko, zlasti na področju priznavanja in izvrševanja odločb, izdanih na tem področju. Glej sodbo Sanders in Huber (točka 41) ter sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v združenih zadevah Sanders in Huber (C-400/13 in C-408/13, EU:C:2014:2171, točki 38 in 40).

¹⁵⁹ Glej opombo 146 teh sklepnih predlogov ter sodbo Sanders in Huber (točka 46).

¹⁶⁰ V zvezi s tem glej sklepne predloge generalnega pravobranilca N. Jääskinena v zadevi Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2014:2443, opomba 74), za ugotovitve glede različnih veljavnih instrumentov pa sklepne predloge generalnega pravobranilca H. Saugmandsgaarda Øja v zadevi Guaitoli in drugi (C-213/18, EU:C:2019:524, točka 74 ter opombi 67 in 68).

¹⁶¹ Glej točki 122 in 123 teh sklepnih predlogov.

¹⁶² To načelo pomeni, da postopkovna pravila za pravna sredstva, katerih namen je varstvo pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi prava Unije, ne smejo biti manj ugodna od tistih, ki se nanašajo na podobna nacionalna pravna sredstva, glej med drugim sodbo z dne 27. junija 2013, Agrokonsulting-04 (C-93/12, EU:C:2013:432, točka 36). V primeru protikonkurenčnih ravnanj bi lahko šlo za pravna sredstva, vložena na podlagi odločb nacionalnih organov. Glej Blumann, C., in Dubouis, L., *Droit matériel de l'Union européenne*, 8. izdaja, Librairie général de droit et de jurisprudence, Pariz, 2019, točka 938, str. 665.

¹⁶³ Za pregled teh splošnih načel, namenjenih zagotovitvi varstva pravic, ki jih imajo posamezniki na podlagi neposrednega učinka konkurenčnega prava, glej sodbo z dne 13. julija 2006, Manfredi in drugi (od C-295/04 do C-298/04, EU:C:2006:461, točki 62 in 71 ter navedena sodna praksa). Glej tudi sodbo z dne 21. januarja 2021, Whiteland Import Export (C-308/19, EU:C:2021:47, točka 46).

¹⁶⁴ Glej točko 68 teh sklepnih predlogov.

¹⁶⁵ Glej opombo 137 teh sklepnih predlogov.

129. Iz teh razlogov se mi zdi nujno, da se Sodišče za odgovor predložitvenemu sodišču zgleduje po besedilu sodb z dne 16. maja 2013, Melzer,¹⁶⁶ ali CDC Hydrogen Peroxide, ki se nanašata na pristojnost v zvezi z delikti in kvazidelikti in v katerih je uporabljen izraz „sodišče, na katerega območju pristojnosti“.

130. Glede na vse te ugotovitve v zvezi s koncentracijo pristojnosti sodišč Sodišču predlagam, naj člen 7, točka 2, Uredbe št. 1215/2012 razlaga tako, da čeprav določa mednarodno in nacionalno krajevno sodno pristojnost v čezmejnih sporih v zvezi z delikti in kvazidelikti, se lahko države članice v okviru svoje organizacije sodstva odločijo za centralizirano obravnavo teh sporov pred nekaterimi sodišči, če pri tem upoštevajo načeli enakovrednosti in učinkovitosti. Predvsem na področju konkurenčnega prava morajo zagotoviti, da pravila, ki jih oblikujejo ali uporabljajo, ne vplivajo na učinkovito uporabo členov 101 in 102 PDEU.

V. Predlog

131. Glede na vse zgornje ugotovitve Sodišču predlagam, naj na vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Juzgado de lo Mercantil n° 2 de Madrid (sodišče za gospodarske spore št. 2 v Madridu, Španija), odgovori:

Člen 7, točka 2, Uredbe (EU) št. 1215/2012 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 12. decembra 2012 o pristojnosti in priznavanju ter izvrševanju sodnih odločb v civilnih in gospodarskih zadevah je treba razlagati tako:

- da določa pristojno sodišče države članice, na katerega območju pristojnosti je med drugim nastala neposredna škoda;
- da je v okviru tožbe za povrnitev škode, povzročene s kršitvijo člena 101 PDEU, ki je med drugim posledica tajnih dogovorov o določitvi cen in zvišanju cen blaga, kraj nastanka škode v državi članici trga, prizadetega zaradi te kršitve, na katerem so nastali povečani stroški. Krajevno pristojno sodišče je načeloma tisto, na katerega območju je kraj, v katerem je podjetje, ki svojo dejavnost opravlja v isti državi članici, to blago pridobilo, pri čemer ga je treba določiti glede na ekonomska merila. Če se kraj nastanka škode in kraj dejavnosti oškodovane osebe ne ujemata, se lahko tožba vložijo pri sodišču, na območju pristojnosti katerega ima oškodovana oseba sedež, ter
- da se lahko države članice v okviru svoje organizacije sodstva odločijo za centralizirano obravnavo sporov pred nekaterimi sodišči, če pri tem upoštevajo načeli enakovrednosti in učinkovitosti. Predvsem na področju konkurenčnega prava morajo zagotoviti, da pravila, ki jih oblikujejo ali uporabljajo, ne vplivajo na učinkovito uporabo členov 101 in 102 PDEU.

¹⁶⁶ C-228/11, EU:C:2013:305.